

PERIÒDICH QUINZENAL ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any V

Barcelona 30 de Setembre de 1884

Núm. 119

Se publica 'ls dias 15 y últim de cada mes					Fundador: Carlos Sanpons y Carbó		Se publica 'ls dias 15 y últim de cada mes		
PREUS DE SUSCRIPCIÓ	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	DIRECTOR FRANCESCH MATHEU		PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR	ANY	SEMESTRE
Espanya.	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	Redacció-Administració: Jovellanos, 2 pral.		Cuba y Puerto-Rico.	5 pesos forts	3 pesos forts
Països de l' Unió Postal.	80 »	44 »	24 »	»			Filipinas, Méjich y Riu de la Plata.	6 »	3'50 »
Se paga per endavant. — Números solts 4 rals					Y en los altres països, los preus d' Espanya y ademés lo franqueig				

SUMARI

TEX.— *Crònica general*, per Bonaventura Bassegoda.— *Nostres grabats*.— *Discurs presidencial llegit en lo certamen del Casino de Granollers*, per Marian Maspons y Labrós.— *La vida* (poesia), per Anicet de Pagés de Puig.— *Virolant*, per Emili Vilanova.— *Lo payàs* (poesia), per Sebastià Trullol y Plana.— *La festa del Mahinal*, per Eduart Toda.— *A la Verge Maria* (poesia), per Enrich Franco.— *Los Nibelungs* (continuació), traduït per Albert Puigdollers.— *A la memoria del inclit rey D. Jaume lo Conquistador* (poesia), per Salvador Estrada.— *Santa Maria de Ripoll*, per Macari Planella.— *Llibres rebuts*.

GRABATS.— *Hans Makart*.— *D. Francisco Vidal Solares*, per P. Ross.— *Noé construint l' arca*, grabat de Snohr.— *Lo cavaller*, quadro de Pettie.— *Virolant*, ilustracions de J. Pahissa.— *Una sortida d' ofici, a Madrid*, per Domingo Muñoz.— *Lo palau de Sant Telm, a Sevilla*.

CRÓNICA GENERAL

Per fortuna lo cólera minva notablement en Fransa y en Italia, aixís com també en las tres provincies d' Espanya que havian sigut invadidas per la mortal epidemia. En Tolon y Marsella poch son los cassos registrats durant la quinzena finida, segons diuhen los periòdichs de las respectivas localitats. En Nàpols, Roma y Spezzia ha disminuït també lo cólera mes en cambi en Génova comensa á ferse sentir de una manera bastant terrible.

Molt caràcter d' actualitat té una estadística que publica *Le Temps*, relativa á las epidemias més notables que han visitat á Nàpols. D' ella se despren que lo cólera ha atacat dita ciutat en 1836, 37, 54, 55, 65, 66, 67 y 73, havent produït en aquestos vuyt

anys la xifra de 36,150 morts. Durant la actual epidemia se calculan prop de 6,000 las defuncions ocorregudas á causa de la mortal malaltia.

HANS MAKART

estil que nos farian riure si l' assumpto de que 's tracta no fos tan serio de sí y no 'ns donessen nova ocasió de planyer los dolorosos efectes de la igno-

Passada ja la época de la mortalitat, per tot arreu s'organisan espectacles y festas de tota mena destinadas á socorrer ab los seus productes á las víctimas del cólera. Las que ab tal motiu s' han donat en Bergamo, Tivoli y en Roma mateix han produït bons resultats; no aixís la que 's celebrá en París, que 'ls doná completament negatius, á causa d' una pila de circumstancies diferentas que malbarataren los bons projectes dels organiadors de la festa.

En Espanya gayre bé pot donarse per acabada la epidemia colérica, ja que son poquissims los cassos ocorreguts en aquestos dias. Nostra ciutat també ha tingut motiu d' alarmarse ab varias morts produhidas, segons dictamen facultatiu, per una malaltia sospitosa que presentava sintomas coleriformes. Mes, com succeheix en gayre bé totas las epidemias, la opinió pública 's fa refractaria á creure tals dictámens y acusa al metjes, y al Govern en particular, d' interessats en que vinga la terrible invasió. Tant es aixís que s' ha armat una veritable crusada del *vulgo* contra los metjes y s' han inventat las més absurdas historias que corren de boca en boca per demostrar que l' interés del facultatiu está en que 's mori 'l malalt, arribantse fins al estrem de citarse remeys que ben analisats han resultat ser matzinas de las més enérgicas y un sensfi de bestiesas per lo

rancia, tan estesa, per desgracia, en nostre poble baix.

Desgraciada fou la darrera quinzena pera moltes poblacions de nostra Catalunya. Las tempestats que se desencadenaren en ellas foren de tal naturalesa que feren eixir de mare los rius més caudalosos. Ben segur que Gerona y Tortosa guardarán, mentres viscan sos habitants, recorts dolorosos dels darrers ayguats. En Gerona, lo Ter causá bon número de pérduas morals y materials, ja que l'aygua arribá en l'estació del carril á una alsaria de trenta centímetres, de quaranta en lo museo de Sant Pere de Galligans y de un metre y mitj en las casas del carrer Nou. Entre las desgracias personals se contan la mort d'una mare y dos tendras fillas á qui l'aygua doná prompte sepultura en la seva propia habitació.

Respecte á Tortosa, diuhen los seus habitants que no havian tingut may noticia d'un ayguat tan terrible com lo d'aquest any. L'Ebro ha fet desgracias que fan erissar los cabells d'horror y recordar las darreras inundacions de Murcia. ¡Ben arreglats están los pobres pagesos aquesta anyada: pedregadas, cólera y ayguats, es dir, qui ha salvat la pell ha perdut la cullita, més apreciada per la major part de ells que la seva existencia.

Llegim en un periódich de Nova Yorck la relació d'un fet que nos ha sorprés molt, ja que proba que en mitj de l'indiferentisme en que vivim, encara hi há qui se sacrifica pera salvar la vida dels seus semblants.

La jove Miss Kate Shelly, de quinze anys d'edat, en l'any 1881 salvá un tren atestat de viatjers que marxava á sa ruina en la línea de Chicago. Lo premi de tal acció consisteix en una medalla d'honor evaluada en 1500 dollars y costejada per la legislatura del Estat de Iowa, ahont radica la ciutat de Tamia, que fou ahont se li ha concedit, lo 5 de Juliol d'aquest any.

La heroyca Kate era filla d'un antich empleat del ferrocarril del Noroest y mantenía á sa mare viuda y á dos germanets més. Lo fet succehí de la manera següent: Una terrible tempestat destruhí en part lo pont de Boone, situat entre Omana y Moingowa, de la línea del Oest. Los rails quedaren aparentment forts, mes impossibilitats pera resistir lo enorme pes y trepidació del tren rápit. Kate compren la horrorosa catástrofe que succehiria si no s'avisés á Moingowa que paresen lo tren; mes també veu clar que no pot desafiar la impetuosa corrent del riu, ni lo perill d'enfonzarse que té lo primparat armasson de fusta del derruhit pont. Mes res hi fa; ab un fanallet á la má y arrapantse pe'ls mitj sospesos rails, desafiant la furia del temporal y la possibilitat de que lo mateix tren qu'ella preten salvar l'aixafi ab sa poderosa massa, arriba, després de molts treballs, á l'altra part de riu, desde ahont empen una desesperada marxa cap á la estació de Moingowa, ahont arriba quan las forsas li mancavan y sols podia exclamar ab desesperació: «¡S'ha romput lo pont de Broone!» En aquell moment se sentia ja 'l soroll de la locomotora que s'acostava á la vora del riu. Y fou parat lo tren.

La herohina que nos ocupa ha demanat únicament al govern que se li donés una educació superior á la que correspon á la seva humil condició. Es inútil dir las probas d'agrahiment de que fou objecte la jove Shelly per part dels viatjers del tren salvat tan en bon' hora.

S'han verificat ab l'ordre més complert las eleccions de diputats provincials, y per més que, segons

diuhen molts diaris d'oposició, hi han hagut districtes ahont no s'ha presentat á votar cap elector, los candidats ministerials han obtingut una majoria extraordinaria. Y ara que d'eleccions parlem, nos sembla molt digne de fer coneixe lo conflicte en que 's troban los electors alemanys per la falta de personas que vulgan representarlos en lo Reichstag. En efecte: en Alemania no 's troba un diputat per un ull de la cara. Ignorem la causa de semblant retrahiment; mes voldriam conéixerla pera veure si aplicada á nostre país refredava un xich aquesta estremada afició que s'ha despertat pera representar districtes que la major part de las vegadas sols los hi son coneguts de nom.

Pera que 's puga jutjar de la decadencia en que se troba lo bon gust dels aficionats als espectacles lírics, extractem d'un almanach parisien la cronologia del número de representacions que han obtingut algunas de las óperas més celebradas, com son: *Gli Ugonoti*, que s'ha representat 751 vegadas, *Roberto* 677, *Favorita* 557, *Ebrea* 487, *Conte Ony* 433, *Profeta* 422, *Faust* 329, *Africana* 337, *Amleto* 207, *Freyschutz* 190, *Aida* 99 y *Guillermo Tell* 677. Aquesta darrera, que data del any 1829, s'ha representat molt menos que *La Mascota*, y *Gli Ugonoti*, que conta cinquanta un anys d'existencia, ha obtingut un número de representacions menor que *La fille de Madame Angot*, *Les cloches de Corneville* y alguna altra.

Y ja que de teatres parlem, devem donar compte de la inauguració del de Pesth, suntuós edifici de estil modern que ha dirigit l'arquitecte M. Ill y qual pressupost s'eleva á la xifra de sis milions de pessetas. L'emperador d'Austria, rey d'Hungria, l'inaugurá personalment, no poguentse executar en tal acte l'himne al rey compost expressament per Franz Liszt, á causa de contenir alguns motius de la revolució húngara. En lo seu lloch s'executá la sinfonia del *Hunyadi Laszlo*, cantantse ademés lo primer acte de l'ópera húngara *Bank Ban* y lo primer del *Lohengrin*.

Los teatres de nostra capital se preparan pera comensar la campanya d'hivern. A jutjar per los anuncis dels respectius quadros de companyia, no nos podrem queixar de las funcions de la próxima temporada, ja que n'hi haura pera tots los gustos. En lo Principal l'opereta de l' Scalvini y un curt número de representacions per Mme. Judic. En lo Liceo dos magnífichs quartetos d'ópera (que creyem massa bons pera que resulten veritat); lo teatre Romea, que ha obert ja sas portas, ofereix funcions catalanas y castellanás dirigidas per los senyors Fontova y Bonaplata. Tindrém ademés ópera (*sic*) en lo Bon Retiro, un magnífich quadro dramátich dirigit per lo senyor Riutort en lo Nou Teatre de Novetats, altre en lo teatre del Tivoli, al frente del qual figuran la senyora Mena y lo senyor Tutau, y finalment l'Espanyol y 'l Ribas, qu'encara no sabem á punt fixo qué podran oferirnos.

Nos oblidávam d'incloure en la present ressenya lo teatre del Odeon, qual empresari, á més de donar obras ab més acres que en cap més teatre, de manera que resulte á un xich menos de quarto per acte, ofereix entrada y butaca gratis á tots los treballadors que 's troben sense feyna, afegint en los programas que vagin á ell, que los espera ab los brassos oberts. ¡No faria més un pare per un fill!

Finalment, la premsa de Barcelona nos ha secundat en dar lo crit de alerta á las autoritats á fi de prevenir lo contagi que 'ns amenassava ab la publicació d'obras ab titols y grabats escandalosos (y no parlem de las obras en sí, perque no las coneixem, ni ganas). Molts diaris las han empresas contra

aquestas inconvenients publicacions, que no podem calificar degudament en las planas d'aquest periódich per no caure en lo mateix defecte que tractem d'esmenar, ja que sols se fan dignas de calificattus que ratllarian gayre bé en desvergonyiments. Veuem si será picar en ferro fret.

Ha mort darrerament en Montpellier, y á la edat de sexanta vuyt anys, lo viscomte Carles de Vallat, antich ministre plenipotenciari y comendador de la Legió d'Honor. Entussiasta per las cosas de nostra terra y amich del malaguanyat Milá y Fontanals quan desempenyava lo càrrech de cónsul general de Fransa en Barcelona, havia arribat á reunir una de las colleccions més complertas de goigs catalans y á aumentar d'una manera notable la biblioteca meridional y catalana, que ha llegat á la ciutat de Montpellier.

Havia publicat en la *Revue des Langues Romanes* las poesías llenguadocianas de Leon Rouviere y una collecció de poesías provensals de Camille Reybaud de Carpentras.

Descanse en pau l'ilustrat viscomte, segur de que 'ls bons fills de Catalunya li agrahirán tota la vida l'amor desinteressat que sentia per las cosas de nostra patria.

BONAVENTURA BASSEGODA

30 de Setembre de 1884

NOSTRES GRABATS

Hans Makart

Lo célebre pintor austriach, Makart, ha mort á Viena.

Makart ja feya molts mesos que 's veyia atacat d'una gran sobrecitació nerviosa, lo que feya temer que perdés la rahó. Los metjes li havian aconsellat que se'n anés al camp, y havia permanescut fora de Viena fins ara poch, que hi torná tan millorat que havia représ sos acostumats treballs.

Fa poch dias va tenir una crisis nerviosa, perdent lo conexement al cap de pocas horas y no tornant á adquirirlo més.

Ha dexat cinchcents mil franchs de fortuna, que se repartiren entre sa mare, la seva esposa, que havia sigut baylarina de la Opera de Viena, Mlle. Linda y dos fills.

Makart havia nascut á Salzbourg lo 28 de Maig del any 184c.

Los principals quadros del infortunat pintor que recordem son los següents:

Leda y 'l cisne, *Una escena de las comares de Windsor*, *La Peste de Florencia*, *Los set pecats capitals*, *Lo somni d'un liberti*, *Venus retenint á Tannhäuser*, *Las Ninfas trayent las cordas del arpa de un trobador adormit*, *Dos monjos en una celda*, *Cleopatra*, *Entrada de Carlos V á Anvers*, *Retrato de la comtesa Duchatel*, *Romeo y Julieta*, *Faust y Margarita* y *Las amigas*, aquests tres últims reproduhits en las planas d'aquesta ILUSTRACIÓ.

D. Francisco Vidal Solares

Nasqué á Cárdenas (Cuba) pe 'l Juliol del 1854, y vingué á Barcelona á l'edat de cinch anys, hont més tart comensá sos estudis, sortint del Colegi Carreras ab lo títol de Batxiller. En aquesta facultat cursá la carrera de Medicina, graduantsehi de llicenciat l'any 1874; y 'l mateix any rebé 'l Doctorat en l'Universitat Central, sostenint sa tesis ab gran

lluiment y honrant l' escola de Barcelona ab la nota de que 's feu merexedor.

Volent ampliar més sos conexements, se traslada á París, dedicantse especialment al estudi dels parts, de las enfermetats de la matrís y dels noys, las tres especialitats que actualment ab tant profit cultiva á Barcelona. Pera estudiarlas detingudament, feu oposicions á la plassa d' *extern* dels hospitals de París y obtingué 'l nombrament, exercint sa delicada missió en l' hospital d' *Enfants-Malades* al servey de Mr. Bouchut en 1877, hont practicá numerosas traqueotomías als nens afectes de crup ó garrotillo. L' any següent se traslada al hospital *des Cliniques* al servey del professor Depaul, assistint á la multitud d' embarassadas qu' acudian á aquell benéfich establiment; y 'l 1879 formá part activa del personal médech del hospital de la *Pitié* al servey de Mr. Gaillard, ab l' objecte d' ampliar las nocions que tenia de las enfermetats de la *matrís y sos anexos*.

A més, com alumno qué fou de l' Escola de Medicina de París, hagué d' assistir á las clíniques de notabilitats médech, com Jaccoud, Hardy, Dieulafoy, Gosselin, Verneuil, Charcot, Depaul y altres de reputació universal. Pera obtenir lo titol de Doctor en Medicina de la Facultat de París hagué de examinarsa de totas las assignaturas que s' estudian á la Facultat Central de la vehina república, guanyanthi en casi totas la calificació d' *extremement satisfait*, y rebent l' investidura doctoral per l' Agost del 79, sostenint una notable tésis titulada *Contribution à l'étude des tumeurs fibreuses de la matrís*, que meresqué la nota de *bien satisfait* per part del tribunal.

Durant los sis anys de sa residència á París se veié honrat ab los títols de: Membre titular de la Societé française d'Hygiène, Membre corresponsal de la Societé Anatomique, Membre corresponsal de la Real Academia de Medicina de Madrid, Soci honorari de l' Academia Médico-Quirúrgica Jerezana, Soci corresponsal de l' Academia Médico-Quirúrgica Española, Soci corresponsal de la Societé Italiana d'Igiene di Torino y Soci corresponsal de la Sociedad Ginecológica Española.

Finalment, pera dar mostra de l' activitat del senyor Vidal Solares, citarém las obras médech que ha escrit y que han cridat l' atenció dels intel·ligents:

Reseña médico-quirúrgica de la Exposición de París de 1878 (agotada).

Estudio sobre la difteria, oportunidad y conveniencia de la traqueotomía en la forma crupal, obra premiada per l' Academia Médico-Quirúrgica Jerezana (agotada).

Contribution à l'étude des tumeurs fibreuses de l'uterus, tésis sostinguda en la Facultat de Medicina de París (agotada).

Caracteres histológicos y clínicos diferenciales entre el lupus, el epiteloma y el cáncer ulcerados, estudi comparatiu de son tractament, memoria premiada per la Real Academia de Medicina de Madrid.

Contribución al estudio de los fibromas uterinos (agotada).

Consejos familiares sobre la higiene de la primera infancia (3.ª edició).

Preceptos higiénicos que debe observar la mujer durante el embarazo, parto y puerperio.

De los diversos métodos y medios exploratorios de la matrís.

Aplicaciones terapéuticas del oxígeno.

Y per últim, publica en aquesta ciutat un períodich, *La Higiene para todos*, d' utilitat pera las familias per las máximas y preceptes que conté, aconsellant la conservació de la salut.

Lo Dr. Vidal Solares es encara un jove, y si axó ha fet quan no ha passat los trenta anys, molt més podrà fer y més profit lograr en los que li quedan, que Deu vulga sian molts.

Noè construhint l' arca

Aquest grabat es reproducció d' un dels més notables de Schnorr y forma part de sa preciosa *Biblioteca*. En un altre número várem donar també algunes reproduccions de la mateixa colecció y lo que diguérem d' aquelles hem de dir avuy d' aquesta; es un aplech de composicions qu' ha immortalisat lo nom de son autor.

Lo cavaller

Ab aquest titol figurá en una de las últimas exposicions de la Real Academia de Bellas Arts de Londres, un quadro del célebre pintor anglés Pettie, qual reproducció donem en aquest número.

Mr. Pettie ha caracterisat perfectament lo tipo que 's proposá retratar, oferintlo á l' imaginació del espectador ab los rasgos y atributs necessaris per darli la vida y 'l calor que la ficció pictórica pot reproduhir. Lo cavaller d' aquest quadro no es l' adalid de l' Etat mitjana. La perspicas mirada descobreix en la figura senyals que corresponen á una altra época. Sembla qu' en lo guerrer s' hi troba també al polítich, y qu' en una sola pessa se 'ns ofereixen l' hábil diplomátich y l' home de guerra, tan cumplimentar en las salas del palau y tan conexedor de las flaquezas humanas, com amatent y fort en los combats.

Sens' oblidar l' espasa, aquest cavaller fia molt en la paraula y en la ploma, y ó 'ns enganyem de molt, ó Mr. Pettie ha volgut figurar, més qu' un tipo á lo Carles I, una entitat á lo Felip II.

Virolant

Un dels quadros més bonichs de n' Emili Vilanova ha sigut interpretat per lo llapis d' en Pahissa; ja son ben bé l' un per l' altre. Lo dibuxant n' ha fet principalment duas composicions: l' una, senzilla, una taula de café hont lo protagonista conta 'l cas á sos companys; l' altra tragi-cómica, al estil de las batallas de l' Orlando. L' explicació la trobaran millor nostres lectors en lo text del *Virolant*.

Una sortida d' ofici, á Madrid

Lo llapis del senyor Muñoz ha traslladat exactament l' espectacle d' una sortida de missa á Madrid. Lo moviment natural y la confusió del acte, per tot arreu son iguals; però lo qu' es característich de cada localitat se destaca del conjunt, y es curiós fer ab l' imaginació las comparacions ab los matexos espectacles en altres poblacions. Aquest quadro, per exemple, ab sos pobres, sos militars y sos mitxsenyors, no será may catalá.

Lo Palau de Sant Telm, á Sevilla

Es un dels millors edificis d' aquella important ciutat, y la residència dels Duchs de Montpensier, qu' han fet de sas salas un veritable Museu. Una de las circumstancias que fan més simpátich aquest palau es la d' haverhi nascut y havershi fet dona la que fou esposa del rey d' Espanya, la plorada reyna Mercé.

DISCURS PRESIDENCIAL

LLEGIT EN LO CERTÁMEN DEL CASINO DE GRANOLLERS,
LO 4 DE SETEMBRE DE 1884

Senyoras y senyors:

Posat á n' aquesta presidència, no per mérits propis, sinó per l' afecte y benevolencia envers mi may

desmentits, de mos estimats paysans, los qui com jo han vist la llum primera en esta hermosa vila, verdadera perla del Vallés; mon primer deber es dárlos las gracias per honra tan alta com inmerecida que ve á estrenyer llassos que la naturalesa formá y que han desenrotllat honras, favors y mercés que d' ells tinch rebuts, que están y eternament estarán grabats en mon cor.

Y deixant apart ma persona (y vos demano perdó de haverme ocupat d' ella), y deixant apart ma persona, dich, y ocupantme de lo que dech tractar, es á dir, d' esta festa, me pregunto: ¿qué significa? ¿Significa tal vegada un ornament més als que la població ostenta, una diversió més á las diversions de tota classe ab que aquesta vila celebra sa brillant y anomenada festa major? ¿Significa tal vegada la cultura é ilustració d' un poble que necessita nutrirse d' ideas grans y de sentiments elevats y que vol posar en activitat sa pensa y son cor? Tot aixó pot significar y significa. Més per qui no la miri aislada, per qui estenen sa mirada més enllá d' aquesta sala relacioni aquesta festa ab altres d' iguals ó consemblants celebradas en altres paratjes; per qui observi lo que totas aqueixas solemnitats tenen de comú, y en especial per qui estudeie l' esperit que las anima y l' impuls que portan, aqueixa festa significa més, molt més; aqueixa festa es la protesta que la vila de Granollers, capital del Vallés, afegeix á las protestas que de totas parts d' Espanya s' aixecan contra 'ls que volen matar nostre modó de ser, y cambiar y fer desapareixer nostra naturalesa moral y nostras tradicions y costums, sustituhin tho tot per utopias y per cosas que pugnan ab nostra existència real; es la protesta que aquesta vila afegeix á las protestas dels que no volen que Espanya quedi reduhida á una sola ciutat que, prescindint del país, dicti é imposi sas lleys: en una paraula, aqueixa festa es una protesta més contra l' unitarisme y 'l centralisme.

Fou en 1859, quan en Barcelona 's reuniren set homens de lletres, y baix la presidencia d' un d' ells; don Manuel Milá y Fontanals, pochos dias há baixat á la tomba, deixantnos exemple altíssim de virtut y ciencia; era en 1859, repetesch, quan en Barcelona set homens de lletres restauravan los antichs Jochs Florals. Lo que de moment se cregué ser una festa purament literaria en llengua catalana, no tardá en pendre altre aspecte; l' entusiasme ab que allí se invocavan los recorts histórichs de la terra y las glorias passadas y presents de Catalunya, y l' ardor y afecte per lo conreu d' una llengua fins allavors y desde dos sigles abandonada oficialment, descubriren ben aviat que 'ls Jochs Florals eran una porta per la que 'ls catalans davan sortida y expansió á los més íntims sentiments, y que 'ls fills d' aqueixa terra tenian encara amor, y més que amor entusiasme y fins exaltació per tot lo que era Catalunya y catalá.

Han passat alguns anys, y aquella llevar, com llevar de bona mena que era, ha fructificat d' una manera brillant y esplendent.

Per una part ha fructificat á Catalunya, ahont s' hi han aumentat y s' aumentan de dia en dia certámens com lo que en aquest moment estem celebrant, més sent de notar en aqueixos certámens duas circumstancias que 'ls diferencian quelcom dels Jochs Florals de Barcelona. Es la primera, que en cada comarca y localitat se tendeix á cantar las glorias y bellesas d' ella en primer turme; y es la segona, que en ells s' ha procurat estudiar tot lo que á la comarca y localitat interessi, á qual fi s' hi admeten y demanan treballs d' historia y geografia, d' usos y costums y fins estudis pera millorar las condicions morals y económicas, agricolas é industrials del país ahont eixas festas se celebran. Se podria dir que en aqueixos certámens, més que en los Jochs Florals de Barcelona, se veu la atenció del país sobre sí mateix, y un amor més viu y actiu sobre las cosas de la terra.

Y si á Catalunya han pres aqueixas festas gran increment, no es petit tampoch lo que han alcançat en las altrás comarcas d' Espanya. Valencia la hermosa, las ha seguidas ab entussiasme; ab ardor també han sigut imitadas en la poética Andalucía, en la melancólica Galicia, en las fortas Provincias Vascas, en la valenta Aragón y en la fértil Murcia; per tot arreu ahont hi há vigor y alé, cors ardents y tradicions, usos y costums amenassadas, han tingut ressó 'ls Jochs Florals, ab aqueix mateix ó altre nom, mes sempre ab l' esperit del amor á la terra y de defensa de sas glorias y existencia.

¿Aqueix amor y entussiasme per la comarca y la localitat, que casi á un mateix temps apareix en Catalunya y Valencia, en Andalucía y Galicia, en las Provincias Vascas y en Murcia, ¿pot ser un fet sense importancia que no tingui una causa comuna? Aqueix despertament coratjós de cada encontrada y localitat sobre sí mateixas, aqueix amor á las cosas antigas de cada terra, aqueix interés en defensarlas, ¿qué pot significar sinó la por de véurelas desapareixer? Sols en los moments extrems es quan se despertan los grans entussiasmes. Per qui examini l' esperit y tendencia de tals actes, no será dup-tós que tenen per móvil principal, si no únich, l' amor provincial y local, y per fi l' oposarse á la destrucció y anulació de lo que constituheix la naturalesa moral de cada comarca ó localitat.

Per aixó aquestos concursos sols tenen lloch en paratjes ahont hi hagi interessos d' aquesta mena que defensar. — Y si nó, veyeu lo que ha succehit. L' únich punt d' Espanya ahont no han pogut arrelar los Jochs Florals ha sigut Madrid, malgrat d' haverhi allí una pléyade gloriosíssima de poetas, joyel y honor de la Espanya del sigle XIX. Sí; á Madrid s' intentá, fa ja alguns anys, establir los Jochs Florals. Baix l' aspecte literari, la festa fou notable. ¿Y cóm no ho havia de ser? Emperó, tot lo que allí s' feu no trobá ressó en cap part, y mentres en lo restant d' Espanya la festa anava guanyant cada dia en gloria y esplendor y anava extenentse per pobles y régions ahont abans no havia sigut coneguda, á Madrid no pogué repetir-se y ha degut passar á l' historia. ¿Per qué? Perque aquella festa no era animada pel sentiment que anima á las altrás. Allí no hi havia tradicions y usos en perill, allí l' poble no veu atacada avuy sa llengua, demá las lleys, l' altre dia las institucions que més esti-

D. FRANCISCO VIDAL SOLARES, PER P. ROSS

ma. Per aquesta rahó aquells Jochs Florals no tingueren res de comú ab los del resto d' Espanya y no pogueren viure quan los altres prosperavan. Las festas que en provincias se celebran representan la guerra al centralisme y unificació: las de Madrid venian á representar lo contrari, volent atreure á un sol centre á tots los poetas, mes obligantlos á parlar una sola de las llenguas espanyolas.

Ara bé: ¿aqueixa protesta significada per los Jochs

Florals y certámens com lo d' avuy, protesta que també pren altrás formas, es una protesta fundada, ó bé es filla d' un excés d' imaginació y sentimentalisme?

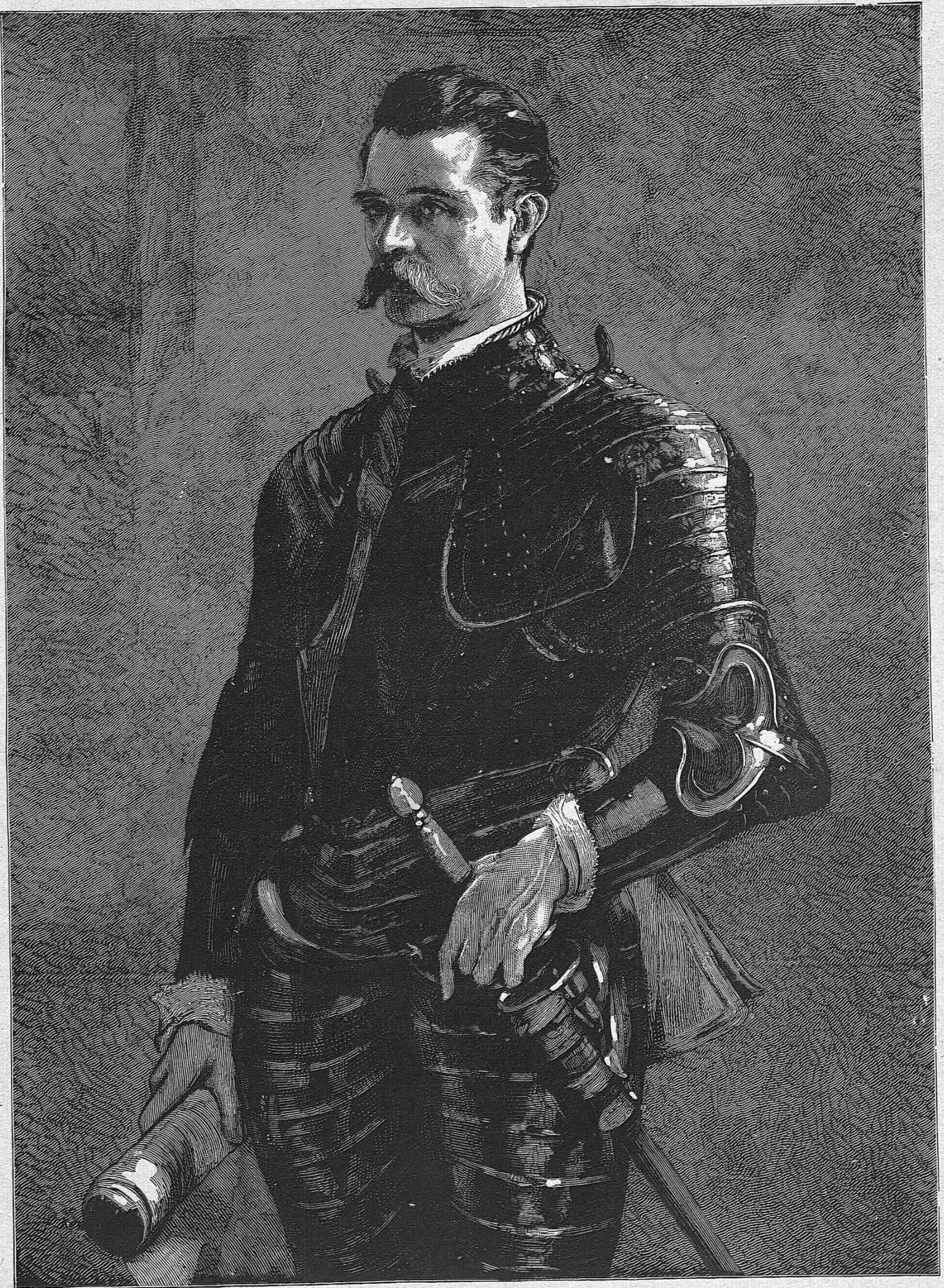
Vaig á contestar á eixa pregunta, mes abans de ferho dech consignar, y consignar ben esplicitament, que no so enemich, ans bé, entussiasista de la unitat de la patria, aixó es, de la agrupació de tots los espanyols baix un sol ceptre y una sola organizació fonamental, y que no solament no so enemich de la existencia de la capital del regne, sinó que reconech sa necessitat, es á dir, la necessitat de que la familia real tingui un punt principal de residencia, y de que en aquest punt, á més de la cort, hi hagen los supremes funcionarios politichs y administratius; de lo que so enemich es de que s' confongui la unitat de la patria ab una uniformitat utópica que pugna ab las condicions morals y fisicas dels pobles, y de que l' centre polítich y administratiu de la nació mati las aspiracions é impulsos de cada una de las parts d' ella, y en lloch d' aspirar á ser lo punt de desde l' que s' protegeix la vida de tots los pobles, sia l' punt de desde l' qual se procurin matar y fer desapareixer las aspiracions d' aqueixos mateixos pobles y son modo de manifestarlas.

Y deixant aquesta digresió y tornant al punt de partida, ¿es veritat que l' unitarisme y l' centralisme han atacat la vida del esperit local? Tots podeu contestar repassant las feridas de vostre cor: tots veyeu caure cada dia una de nostras antigas institucions, de que arrancava la vida y que constituïa la gloria de nostre poble. Tots veyeu cada dia més amenassada y atacada nostra antiga y venerable legislació, filla de la gran prudencia y esperit práctic

de nostres antepasats, y tal vegada causa principal de la organizació robustíssima de la familia catalana y de la assombrosa riquesa de Catalunya; tots veyeu vilipendiada nostra dolça y hermosa llengua, á la que no s' concedeix més vida que la que li donan nostres cors en conversacions familiars ó en centres é institucions com la present; tots veyeu la tendencia incessant d' anar trayent dels llochs ahont se troban joyas históricas, artísticas y literarias de gran valor, pera enorgullir ab ellas los museus y bibliotecas de la capital del regne; tots veyeu, en una paraula, com aumentan constantment los esforços pera sustituhir al sentiment y á la vida de cada comarca, lo sentiment y la vida de la capital.

NOÉ CONSTRUHINT L' ARCA, GRABAT DE SNOHR

LO CAVALLER, QUADRO DE PETTIE

Y lo que dich no son exageracions.

Ja no existeix cap de las antigüas institucions que regulavan la existencia dels antichs pobles d' Espanya; avuy ab lo pretext d' una guerra, demá ab lo pretext d' una llei; avuy pera fer constitucions, demá pera *arreglar* la administració, van desapareixent la una darrera la altra, aixís las principals com las secundarias, y son substituïdas per institucions generalment importadas de Fransa y encara mal copiadas. Examinin las comarcas de Castella y de Lleó lo que 'ls hi ha passat desde 'l sigle XVI; recordin Aragó, Valencia y Catalunya los atentats de que foren víctimas en lo sigle XVII; vegin las Provincias Vascas lo que li ha sigut arrebatat en lo sigle XIX; y digan totas ellas si 'ls hi queda res de aquellas antigüas institucions encarnadas y apropiadas a sa propia naturalesa.

Nostra llengua, després d' haver sigut desterrada de las esferas del Govern y de la administració, ha sigut llensada de las escolars, y fins prohibida en tota manifestació o acte formal. — Las lleys de matrimoni civil prohibeixen que 'ls que 's casin manifestin sa voluntat en altra llengua que en la castellana, per més que no la entenguin, y en castellá se 'ls llegeix un capítol relatiu als efectes del matrimoni, de manera que no faltava més sinó que la Iglesia 'ls casés en castellá perque 'ls desposats entressin en lo matrimoni sense haver entés res de lo que deuen entendre; — avuy lo catalá, valenciá, mallorquí, vasch ó gallego que vol fer un acte ó contracte, un testament per exemple, davant d' un notari, deu ferlo en castellá, per més que no entengui poch ni molt aquesta llengua; y d' aixó se 'n diu expressió precisa y solemne de nostra voluntat! En los tribunals ja no 's pregunta ni 's pot respondre en idioma local, per més que no se n' entenga cap altre, y com en llengua castellana son molts los que no comprenen lo que se 'ls pregunta ni poden respondre, son de veure, especialment en judicis orals, los recursos y artificis de tota mena á que deu acudir-se per tots pera veure si s' entenen, cosa que ab perfecció casi may s' obté; y son verdaderament d' admirar los disbarats llingüístichs de tots, las catalanadas dels que preguntan y las castellanadas dels que responen, pera ferse cárrech de lo ridicol, y més que de lo ridicol, de lo altament perillós d' un acte en que sempre 's tracta de la honra y casi bé sempre de la llibertat y de la vida dels ciutadans.

En quant á las lleys civils, prenentse pretext de la necessitat real de precisarlas, modificarlas en part, y codificarlas, s' han fet projectes y més projectes; mes tots los que fins avuy s' han redactat s' han basat, ó bé en la destrucció complerta y absoluta de nostras sabias lleys, ó bé quan s' ha dit que volia respectárselas, s' ha fet ab tota mesquinesa, volentlas deixar com excepció en un recó del projecte pera que sense consistencia y prestigi morissen al primer embat que 'ls centralistas las hi donessin. Y com fins ara no hi ha hagut valor pera portar á terme semblant obra d' una manera franca y oberta, s' ha volgut fer d' una manera insidiosa y de mala fe; y, avuy en un article de la ley de matrimoni civil, demá en un altre de la d' enjudiciament, l' altre ab una consulta de la Direcció del Registre de la Propietat (que sembla que ha vingut á ser lo primer poder legislador d' Espanya), van sent derrocadas institucions jurídicas de nostre país de la més alta valia, y va desapareixent d' entre nosaltres aquella robustíssima y admirable organizació de la familia y propietat catalanas.

En materia de museus, ja 's considera com una cosa indiscutible que tot lo que sia propietat del Estat deu anar als museus de Madrid, ahont únicament hi há 'ls nacionals, com si únicament Madrid fos Espanya. Veritat es que las lleys fan á las provincias y pobles lo favor de permétrelihi formar museus provincials y locals, quan per ferho no tenen una pesseta.

Per últim, s' ha fet la conspiració del silenci sobre

tot lo que puga representar la vida y sentiment de localitat. Lo literat, l' artista y fins l' home de ciencia que no haja pogut rebre son baptisme en la cort, que no esperi ser conegut á Espanya. Sos esforços no podrán ser estimats més que en la localitat ahont treballa, y un poch al extranjer, que ja va fixant la atenció en lo que fan las provincias espanyolas. En demostració d' aixó no citaré més que un exemple, per la relació que té ab aquesta festa. Pregunteu á la inmensa majoria dels espanyols ilustrats, fins á n' aquells que residint á la cort ó en altres llocs coneixen las literaturas de las diversas nacions d' Europa, quín es l' estat del renaixement literari de Catalunya, Valencia y Mallorca, y no vos ne sabrán donar compte, malgrat de que aquest renaixement té una importancia positiva y reconeguda, y es objecte d' atenció y serios estudis á Alemania, Italia, Suecia y Fransa.

Mes tot aixó no basta encara á n' als centralistas. Necessitan que tot lo bo que hi hagi á Espanya sia á Madrid. Ab poquíssimas excepcions y encara combatudas s' ha volgut portar á la cort la ensenyansa superior y fins la técnica. Universitat complerta no hi há més que una á Espanya, la de Madrid. Allí ó á sos voltants s' han portat també totas las escolars, aixís militars com civils. Encara no hi son la de marina ni la industrial, mes es possible que no tardin á anarhi. Y las exageracions y 'ls absurdos se portan á n' aquest punt á un extrem verdaderament inconcebible. ¿Se tenen de fundar escolars pera l' estudi y conservació dels boscos, es á dir, escolars de monts? Donchs se 'n fundará una sola, y aqueixa á Madrid; mes com allí no hi há boscos ni arbres, se la establirà sobre una montanya pelada. ¿Se deuen crear escolars d' agricultura? Espanya té condicions especialíssimas pera fundarne moltes y bonas; la fertilitat de sas terras y la varietat y perfecció de sos cultius son admirables: donchs se 'n fundará una sola, y aqueixa á Madrid, per més que allí ni las condicions del terreno ni la perfecció dels cultius permetin que la escola dongui resultats, com efectivament no 'n dona.

Y l' que dich de la ensenyansa podria exténdreho á tot. ¿Exposicions artísticas nacionals? A Madrid únicament, per més que Andalucía y Valencia, Aragó y Catalunya tingan grans pintors, y sian catalans residents á Catalunya, en sa major part los més y més distingits esculptors d' Espanya. ¿Hospitals nacionals? A Madrid. A Madrid també prensos *modelo*, etc., etc. En una paraula: sembla que á la cort degui anar tot lo que sia vida, ilustració, riquesa ó gloria d' Espanya; y tingueu per segur que, si possible fos, Valencia hauria perdut sas hortas, Granada sa Vega, Galicia sos rius y boscos, Catalunya lo Montseny y l' Montserrat y sas costas y sos plans; tingueu per segur que ni la Alhambra seria á Granada, ni Burgos ni Barcelona tindrian sas catedrals, ni Córdoba la Mezquita, ni Sevilla la Giralda. Si possible fos, repetesch, tot aixó seria l' ornament y la gloria de la capital del regne, per més que quedessin ermas y peladas las comarcas més ricas d' Espanya, y despulladas de llurs monuments y glorias totas las ciutats. Y si hi há algú que cregui que aquesta opinió es exagerada recordi que fins s' han volgut profanar y en part han sigut profanats y arrancats de sas tombas los ossos dels morts illustres pera que contribuïssen al faust de la capital, encara que ab aixó s' empobris als pobles ahont havian nascut ó mort y ahont sas tombas donavan gloria y creavan patriotisme y virtut.

Aqueixa situació es insostenible. Tenim dret á conservar lo que es nostré, y debem conservarho. Debem sacrificar á la unitat de la patria tot lo que per ella sigui necessari, però res més: y si 'ns debem alegrar de que la capital del regne sia digne d' ell, y per consegüent de nosaltres, que som part d' ell, té d' esser aixó sens perjudici de nostra dignitat y de nostras glorias y riquesas.

Aqueixa situació viola l' dret, es contraria als

eterns principis de justicia, posa en perill la patria, y mata sas aspiracions é ideals. Viola l' dret perque la unió dels pobles de la península que avuy forman Espanya, se feu ab bases y pactes que avuy no 's respectan, y sense las que no s' hauria fet. Es contraria als eterns principis de justicia, que volen que 's dongui á cada hui lo seu y que no 's danyi á ningú, cosas que certament no 's fan prenent als pobles tot lo que constituïeix son sér pera subjectarlos á ideals utópichs y convertirlos en esclaus d' una ciutat. Posa en perill la patria perque 'ls pobles maltractats, deprimits y humiliats cauhen en la indiferencia, quan no en la degradació, ó bé en l' odi y exasperació; y tant en un com en altre cas, no poden ser entusiastas defensors d' aquella. Y per fi, mata 'ls ideals de la patria espanyola. Y sobre aixó últim, permeteume dir algunas pocas paraulas. Desde que en la batalla de Guadalete fou rompuda la existencia del regne visigot, y desde que en diversos punts d' Espanya s' alsaren penons de reconquesta, l' ideal dels peninsulars fou, ab la expulsió dels alarbs, la reconstitució de son antich regne, y á aquest fi dirigiren sos esforços los prínceps y reys més illustres d' Espanya; lo comte de Barcelona Ramon Berenguer, Ferran lo Sant de Castella, Jaume l' Conquistador d' Aragó, los Reys Católics, Carlos V y Felip II, es á dir, las més grans figuras de nostres anys, totas han perseguit aquest ideal, que avuy es encara l' ideal dels que estudian y 's fixan en la historia patria. Donchs bé; la realisació d' aquest ideal es impossible ab lo sistema unitarista y centralista que avuy domina en Espanya. Diguéuloshi als portuguesos que, per medis lícits y honrosos pera tots, se uneixin ab nosaltres, y vos contestarán que no volen ferho si aixó 'ls hi té de costar perdre sa legislació pera subjectarse á la legislació de Castella, si aixó 'ls hi té de costar renunciar á sa llengua y subjectarse á parlar un idioma per ells extranjer, si aixó 'ls té d' obligar á no tenir museus nacionals, ni universitats complertas, ni ensenyansas técnicas etc., etc.; en una paraula, nos contestarán que per perdre tot lo que son y quedar reduhuts á esclaus dels capritxos de Madrid, no volen unirse ab Espanya. Y, al dir aixó, tindran rahó, y no hi haurá cap espanyol sensat que deixi de donáuloshi. Veus aquí com es veritat que l' actual sistema espanyol trenca l' ideal que la patria persegueix fa ja onze sigles.

Si s' obrís la historia per un costat, y per altre 's mirés lo que passa en aquestos temps, se veuria que no pot portar perill de cap classe lo deixar que 'ls pobles viscan conforme á sa naturalesa, filla de sa historia y geografia, y que 'ls porta, y grans, volerlos dar la vida artificial y humil que 'ls hi donan l' unitarisme y centralisació. Poderosas son Inglaterra y Alemania, encara que no hagin sigut unificadas. No foren menys grans los reys de Fransa ni menys poderosa la nació francesa, perque las ceremonias de la consagració d' aquells se fessin en en la magnífica catedral de Reims, en lloch de ferse, com en aquest sigle s' han fet, en Nostra Senyora de París. Y no son menys las glorias de la moderna Alemania, perque sos tres grans moderns monuments no estigan en las capitals. La catedral de Colonia, comensada fa molts sigles, mes construhida en sa major part y acabada fa poch anys, y que segurament es lo primer monument gótic del món, se troba en una ciutat de segon orde de la Prussia; la Walhalla ó temple de las glorias germánicas, ha sigut construhida al peu d' unas montanyas de Baviera; y l' gran monument nacional per la gloriosa campanya de 1870-71, de la que 'n nasqueren la supremacia de la Alemania y la reconstitució de son imperi, s' ha aixecat en las riberas del Rhin, en mitj de boscos y vinyas, en la Niederwald.

Y la historia també 'ns ensenya lo que son y lo que fan los pobles unificats y 'ls que no ho son. A principis d' aquest sigle, Napoleon lo Gran atacá y vencé moltes vegadas á l' Alemania, ocupá Viena, Berlin y totas las grans ciutats; destróssá l' imperi

y formá nous regnes; mes l' Alemanya trobá sempre medi de referse y d' atacar al gran Emperador, fins que l' hagué l' lensat de son trono, de Fransa y d' Europa. L' esperit nacional animava á las ciutats y pobles, y com cada un d' ells sabia que la cayguda de las capitals no era la cayguda de l' Alemanya, se sentia valent pera defensarse, y la guerra nacional doná son resultat. Y mentres aixó ha succehit á la particularista Alemanya, veyeu lo que ha passat á la Fransa unificada y centralisada. Tres vegadas en lo que va de sigle han entrat en la ciutat del Sena 'ls exércits extranjeros, y cada vegada aquesta entrada ha sigut suficient pera que la Fransa 's donés per vensuda y humiliada y 's posés á disposició de sos vencedors, sense que hi hagi hagut ni una sola de las ciutats, ni un sol dels pobles que haja tingut l' impuls de fer la guerra al invasor; per ells, cayguda la capital, era ja cayguda la Fransa. Las nacions centralisadas no jugan més que ab una carta, la de la capital; si la perden tenen la partida perduda; las altras nacions tenen tantas cartas com comarcas, ciutats y pobles valents contan. A Espanya mateix, recordeu lo que passá quan no estava tan unificada com avuy. Napoleon s' apoderá de Madrid, mes la possessió de Madrid no li doná pas la possessió tranquila del regne. Dupot molt que avuy passessin las cosas del mateix modo.

Que 's desenganyin nostres enemichs. La primera base, lo verdader fonament de la idea de patria, deu buscarse en l' amor que tothom té al lloch de sa naixensa; y la defensa d' aquest lloch es lo primer element ab que deu contarse quan sia l' hora de lluytar per la patria. Si aqueix amor falta ó 's debilita (y ja he dit abans quán aixó succeheix), los pobles podrán cumplir ab son deber oficial, mes no tindrán l' entusiasme necessari pera treure á la patria dels grans perills.

Sí; l' unitarisme y 'l centralisme tot ho matan; los pobles vivint ab las costums y lleys adequadas á sa propia naturalesa, tot ho vivifican. Figureus totas las fonts y ayguas d' aquesta comarca reunidas en un sol punt, al fons del Vallés per exemple; allí de res servirian, com no fos pera empear lo lloch ahont se trobessin. Y en cambi distribuïdas, com se troban, en lo Besós y cinch rieras principals afluents d' aquest y en mil torrents y xaragalls, prestan vida y hermosura á tot lo país y li donan bellesas naturals, tan extraordinarias com Sant Miquel del Fay; conreus de primer orde com los de Mollet, Palou, La Garriga, La Roca, Bigas, etc., etc.; y fan naixer ciutats y vilas tan ricas é importants com Sabadell y Granollers. Aparteulas dels llochs de son naixement y conduhiulas, com abans vos he dit, al fons del Vallés, y tota aquella abundó y riquesa desapareixerá, deixant trist y pobre á lo que avuy es alegre y rich.

Mes ja es hora d' acabar, que temo haver abusat de vostra benevolensa; y ho faré preguntant si 'ls Jochs Florals y certámens literaris son un medi eficaç y práctic per combatre ab éxit los mals de que m' he queixat.

Lo secret principal del éxit de las lluytas humanas está en lo sentiment, essent solzament la forsa material lo medi de execució. Vigoriseu lo sentiment d' un poble, porteu en son cor l' entusiasme, y si no son grandíssimas y molt extraordinarias las desproporcions materials, vostra será la victoria.

Vos he parlat ja de las guerras entre Napoleon I y la Alemanya. Aquell gran home compregué que la gloria y grandesa de la Fransa estarian sempre en perill si continuava existint la nacionalitat alemana, y la major part de sos esforços se dirigiren á destruir aqueixa nacionalitat. Son geni extraordinari y la sort de sas armas portaren á cap sa empresa ó per lo menys aparegué que l' havian portada á terme; y 'l gloriós imperi alemany fou destruhit y trossejat y deslligadas casi completament unas d' altras sas comarcas. Semblava que en lo humá no hi havia ja poder que pogués tornar á fer renaixer la

nació que datava de Carlemagne. Donchs bé: aqueixa obra ha sigut destruhida, y avuy lo més fort poder del continent es l' imperi alemany, y la nació més decidida y entusiasta de sa patria es la nacionalitat alemana. ¿Quí ha fet aquest miracle? Jo vos ho diré: los *poetas alemanys*.

Sí; 'ls *poetas alemanys*, que mentres oficialment sa patria estava trossejada y no existia, cantavan la patria alemana: Arndt, lo més patriota de tots ells, Goethe, Schiller y tots los altres inflamavan l' esperit patri contra una organisació que pugnava ab la naturalesa, historia y geografia de son país, y ab las tradicions y condicions de rassa de son poble. Las poesías enardian als estudiants y exaltavan al poble, y encara avuy son de sentir los cants patrióticos (*lieder*) ab que celebran totas sas festas los estudiants y ab que 'l poble dona expansió á sas penas y alegrías. Donchs eixa poesia y eixos cants han sigut la causa principal del renaixement d' Alemanya, y avuy no hi há publicista que ho descongui. Alguns *esprits forts* se reyan de Arndt y dels *poetas*, y 's burlavan dels que creyan que per aquell medi s' anava á la restauració d' Alemanya; mes los fets los demostraren son error en la guerra de 1870, en la que 's posaren sota una sola bandera tots los reys y pobles en que l' Alemanya estava dividida y tots unánims, ab los peus sobre 'l cos de son enemich, restauravan en Versalles lo poderós imperi alemany.

Donchs bé: aqueix miracle de la poesia, aixís com ha vivificat l' Alemanya contra l' extranjer y sas obras, vivificará sens dupte 'l sentiment local de nostre país contra las maquinacions dels unitaristas y centralistas, y farà renaixer en totas sas parts la gloriosa patria espanyola.

Per aixó vos he indicat al comensar, que festas com la present son alguna cosa més que actes purament literaris; y per aixó acabaré dihentvos: aqueixas festas conserveulas y millioreulas; ellas alentarán nostres cors, y 'ns donarán l' esforç necessari pera defensar contra 'ls enemichs nostra parla, nostras costums y lleys, y ab aquestas la organisació de nostra familia y de nostra propietat. — *He dit*.

MARIAN MASPONS Y LABRÓS

LA VIDA

Ben lluny de mi, ben lluny aqueixos dies
que 's ponen sens dexarme cap recort,
que passan sens dolor, sens alegries,
com passan ones d' ayre sobre un mort.

No es la vida eix estol d' hores cansades
que rodan sota un cel ni ombra ni llum,
damunt de un camp de flors arreglerades
de un color sempre igual, sens cap perfum.

Jo vull sentir la vida á dolls vessada,
ab sa llengua de foch llepant ma sanch,
y enfonzar en lo món vull ma petjada,
per més que 'm ceguen los esquixts del fanch.

Del pláher en les cambres tentadores
ó en les fondes cavernes del dolor,
jo vull contar mes febroseques hores
per los brugits del cap y 'ls salts del cor.

Damunt d' un raig de sol que 'm divinisí
vull pujar de los núvols al bell cim,
ó abraçat ab un llamp que 'm pulverisí
rodolar fins al fondo de un abim.

Jo vull que reventant mon pit ressoni
ab cants de goig ó ab crits de dolor greu,
enfonzat en la pols com un dimoni
ó rodejat de gloria com un deu.

Senyor, Senyor, escoltam y perdónam:
quan allá en l' altre món contes mos crims,
si vols que visca, infern ó gloria dónam!
peró si 'm vols matar ¡gitam als llims!

ANICET DE PAGÉS DE PUIG

VIROLANT

Al café del Falcó, hont hi solem reunirnos alguns subjectes del art de la *petadora*, várem tenir aquesta assentada. Eram en *Pepito*, 'l *Grabat de la cara*, en *Nas de Plata* y un servidor, que so conegut aquí y tot arreu per en *Virolant del Pastim*.

La *canya*, 'l *ginebra* y 'l *sexanta s'* anavan buydant ab uns *glo-gochs* que no hi havia res que dir: per cada xarrup una copa, y cada copa ne havia de participar lo puro, sucantlo dins com un melindro. L' aygua la várem fer retirar pera que la aprofités l' Ajuntament pel surtidor del *Poble-sech*. Jo pagava; tot lo gasto anava al cárrech meu, y si tan solament observo que algú feya l' acció de ficarse, ab tot dissimulo, 'ls dos ditets á la butxaca de l' ermilla, de la mala mirada que li *agolpava* y li vestia la persona de baix á dalt, lo deixava com dissecat ab la mateixa positura.

— A caps som, cavallers; tenim Sant Antoni al damunt y la *nació* sembla que no 's belluga.

— ¿Y qué ha de bellugarse? — salta en *Pepito*, — si no hi há un ral en lloch.

— *Pxit*, *Pepito*, calla; fes lo favor, no hi som á la qüestió dels rals.

— Es que...

— ¡*Pepito*! home, déixam dir.

— Es que ja sé per lo que vas tu.—

La meva resposta va ser un cop de puny sobre la taula que, gots, ampollas, cutxaron y sopera de la mitja bola, tot va ballar.

— Deu me val, *Pepito*, si conforme ets qui ets, fosses un altre, casi bé 't diria que no tens prudencia. Quan se vol parlar, s' enmanleva la paraula de primer y 's deix dir al que fa l' arenga. ¿Estás? No, no 'm repliquis; fuma, beu y després enrahonarás.

— ¿Me vols deixar dir á mi, y perdona? en *Pepito* porta l' ideya de que sense diners no s' arranja res, y ell no vol quedar malament. Vetho aquí net.

— *Grabat*, m' has tocat al cor. *Pepito*, tócala y dissimula las espressions que no fassan per tu si las trobas agraviadoras. Ets un bon minyó y m' agrada la teva prudencia. ¡Ep, noy! Porteu més copas aquí: una ronda de crema de *Noyó* y de *caraçao*, franca d' aygua; (que se la beguin los que no gastin salut). Beu, *Pepito*. ¡Camaradas! Per Sant Antoni dels Ases y per en *Pepito*.

— ¡Que digan lo que vullgan; lo dia que aboleixin lo beure á Espanya, tindrem la guerra civil y no hi haurá cap nació d' Europa que tinga pau á casa seva. Bé prou que ho sab en *Mismark*, que té *fassina* d' ayguardent y n' embarca per tot lo globo!

— Digas, galant, ¿qué 's necessita pera fer lo ball? No te 'n donguis vergonya, noyet, qu' en *Virolant* no 's decanta may per moneda. Jo ho pagaria tot, però sé que la *classe* no ho voldria, perque, gracias á Deu, té honra y puntillo y no necessita divertirse de caritat. Vaja, digas, ¿que vos mancan, cent, doscents, trescents duros?... *Corrientes*. Ja que no ho gosas dir, allá va la meva: fem, l' hereuhet y jo, quatre *plassas*, vull dir, quatre socios á vinticinch duros per barba.

— ¿Que no pot ser? en *Virolant* ho vol y basta. *Pepito*, apunta. En *Virolant* y 'l seu hereu, posa, á l' altra banda: *set doblas de quatre*, y 'l que sobra de regalo als músichs perque no planyin l' aliment de pega-grega als violins y contra baix. Vina á cobrar quan vulgas, que á casa no hi trobarás cap lleterero que diga: «horas de pago: *de las doze á un quart de una*,» com en molts escriptoris; la caixa no 's tanca may en lo pis nostre.

—¡Quinas *corassonadas* tens, noy gran!

—Aixó son *bagatel-las*. A mi ni 'ls quartos ni l' *empuje* encara no he trobat ningú que me 'ls acabés. ¿No veus que á *Buenos-Aires* ne guanyava tants com lo govern ne feya? Si quan hi havia escassetat de numerari, entents tu, la gent! ja ho deya: «*Anda, Virolant ja ha debañaó toda la plata.*» Y era la veritat; totas las *pastas* eran á la meva caixa. Si no hi havia setmana que no cansés al cónsul pera demanarli giros per Espanya. Y ara 'ls hi trobat tots al peu de Muralla, al Banch de Barcelona. —¿V. es el dueño?— me va dir un escribent desde l' altra banda de parlador lo dia que hi vaig anar á dar-me á conèixer. —Per servirlo. —Pues, amigo, ja no sabíamos dónde meter las sanallas, y V. siempre tan callado. —Yo, en Buenos Aires, perdiendo *mil pesos* por la mañana y ganando una fortuna cuando me metía en cama. Allí yo disponía de la riqueza y de la miseria, ¿está V.? y mandaba las sobras aquí, á la *casa*, porque sabía que era de crédito y que no me mancaría un real de la mota. ¿Cuánto tengo, si se puede saber?...—Ni m' ho va poder dir de paraula. ¡Caballers! agafá la ploma y pot ser va estar un quart dibuixant los xiquets de Valls posats en xifras.

—¡Noy gran! per aquí ja corria la brama de que havias tornat riquet;

peró no 'ns crèyam que tinguesses tanta reputació de greximonia.

—Y del demás, noy maco: que ni aquí ni al Riu de la Plata no 's conèix persona que m' hagi fet desdir lo coratje ni 'ls *patacoins*; que consti.

—Vet' aquí qu' ara no més te manca 'l don pera poderte confrontar ab lo mateix senyorio qu' anys enrera encotxavas pera anarlo á distreure pels *passeyus* de la ciutat.

—No 'm da la gana. Si fa més de vinticinch anys que la reyna mare, l' avia d' aquest minyó qu' ara 'ns governa, 'm volia nombrar cavaller y ho vaig despreciar. De serio, no son romansos. ¡Pxiat! Ves tu, Nas de plata, crida 'l mosso.

—Voy, senyores, ¿qué falta?

—Escolta, currito; ¿que guardeu los *Brusis* en aquesta casa?

—Sí, senyor.

—Donchs ves al taulell y digas al amo que 't dongui 'l *del 5 de Mars del any 50*; ves; te, pren un puro.

—Diu que no més guarda 'ls d' un dia per altre.

—Vaja, alante; tan bunyol ets tu com lo teu amo. ¡Si encara no devia sapiguer de lletra 'l any cinquanta! Pues nada, la qüestió es aquesta; jo volia 'l *Brusi*, m' enteneu, pera apoyar ab datos lo que he dit. Perque no vull que després diguéssiu que vos carregó. Tot Madrid me volia conèixer; tothom preguntava: «¿y quién es ese *Virolant del Pastim?*» y 'ls diputats responian: «*Nada: un hombre de valor.*» Com en aquella terra 's veu que hi há tanta fanfarría, no ho volian creure que jo seguís manant diligencias. Escolteu lo fet ab quatre paraulas, que ja sabeu que no gasto floreyos: Tenia 'l bestiar cansat, y 'ns faltavan duas horas pera arribar á Calatayud; á la diligencia no m' hi cabia ni un sanabra més de persona: á la vaca sola dotze assientos; al interior y al cupé ni 's podian ficar la má á la butxaca. Lo bestiar estava reventat y se 'ns va fer nit. No 's sentia ni una mosca: 'ls cataclins de las cabbessadas y algun cop de tralla meu que feya treure espurnas de foch del mateix ayre, y fora d' aixó una quietut qu' haguérau pogut contar las esberlas que queyan al costat de la roda cada cop que aixava

fava una pedra. La nit, com un tinter, quan tot d' una se m' encabrita tot lo bestiar del tiro y la diligencia se 'm para en sech: ¡me l' havian travada roda per roda com un freno de carril! Ja he saltat de la banqueta y m' arredosso sota 'ls cavalls: vuyt homes m' havian voltat lo carruatje; de terra estant, d' un cop de tralla als morros, y perdoneu la mala lletra, n' estaborneixo dos. ¡Me 'n quedavan sis, senyores! ¡Victoria! vaig cridar interiorment, quan, senyors, me 'n surten vuyt més de la banda de la saga! Se 'm va posar una vena als ulls, y no 'm feu preguntas: los retacos feyan clar ab los fogonassos y no més se veyá gent que anava cayent, cayent! Aquesta munyeca sempre més m' ha fet mal los dias que vol ploure. Cinch vegadas me van tenir amarrat per la solapa y cinch vegadas vaig pegar bribada y home á terra. No m' ho pregunteu lo que va succehir, que me 'n vaig cansar de fer desgracias. Y á n' aquestas lo passatge se 'm desperta: de crits de asistencia y misericordia no 'n demaneu més; alló enternia; un plor arrencat; tothom plorava, senyors y senyoras y las criaturas. «¡*Virolant, ríndase V., que nos van á asesinar á todos!*—*Jaime, hijo,*—m' cridavan las senyoras,—*que te pierdes!*...»

—Lo bestiar patejava que 'm feya anar lo cotxe com un bressol: pego molinet ab la vara y no topo en lloch: altra vegada la mateixa quietut com abans del *ataque*. Trech la petaca, m' assento al guardarodas de la carretera, cargolo 'l cigarro y l' encench, y á cada pipada la resplandor me feya veure un mort; vaig contar dotze cossos; no sé si n' hi havia més, perque á mitj cigarro 'l vaig llensar, cansat de veure llástimas: tots estavan ajeguts de boca terrosa ab la ferida al cervell. L'endemá la Guardia civil ne va trobar no sé quants més escampats per aquellas garrotxas. Jo vos diré: fugian boy y dessangrantse, y allí ahont acabavan lo *ressuello* allí queyan. Tots tenian la ferida mortal. Però després las angunias y 'l conflicte 'l vaig tenir dintre del cotxe: aquells crits de asistencia y de socorro á María Santíssima y á Sant Feliciano, capitá de lladres, enternian lo cor de una persona.—Pxiat, los hi vaig dir; calma: si es cosa de sangrar á algú, que s' aguanti la basca fins á Cala-

tayud: tinch los ulls enterbolits de vermelló: no vuy més *tuntias*:—¡Peró cá! tots al véurem *sano y salvo*, de la mateixa alegría, *del golpa*, ¿estás tu? se 'm comensan á torsar lo coll y, noy, conteu: tanta gent, tantas bascas. En ma vida he tocat més caras de senyoras; ab lo palmell de la má y quatre gotas de ayguardent als polsos vaig ferlas revenir á totas; los homes ells mateixos s' espavilavan; ja veurás, primé 'l sexo hermós; perque no hi há dupte: ¡son més débils que nosaltres!

A Calatayud nos hi várem entretenir catorze dias pera prestar la requisitoria al jutje del cap de partit. Ell prou m' ho deya:—Señor catalán, ya lo veo que lo tengo aquí parado, pero la justicia es sagrada; pero así quedará V. sin *corresponsabilidad* de cap mena.—Y llestos, senyors: fa quaranta anys del fet, y, aneu per aquellas carreteras ab los punys badats, plens de dobles, y ningú vos dirá res ni de dia ni de nit. ¡Se 'n recordan encara la gent dolenta que per temps en Virolant va netejar aquell forat!

Tres mesos després m' estava menjant un tomàquet y una caixalada de pa al portal de la quadra, quan me compareix un criat ab la seva llureya y la escarpela al barret, que 'm portava la creu de María Lluisa dins d' un estotx, y *libre de gastos*. No la vaig volguer. *Anda*, li vaig dir al criat, *dí á la persona que te hace venir, que muchas gracias*. Y á la qüenta, á la nit del *jaleyo* portava un *assiento* que nada menos era una camarista de la reyna mare, y 'm va volguer fer aquella francesilla, agrañida de que li hagués salvat la vida y 'l punt d' honor. ¡Pobre senyora! encara no fa tres anys que vaig rebre una carta al Riu de la Plata, en la que 'm deya: «Venga usted á Madrid, no sea usted majadero: véngase, que aquí le colocaremos en un empleo de alta categoría.» Fa poch temps qu' es morta; y la darrera paraula que va dir va ser: «Sobre todo no olvidar á Virolante, aquel que me salvó la vida cerca de Calatayud.» ¡Era una reyal dama! Aquesta gent quan estima s' hi conèix; no desoblidan may més.

Tothom té la seva flaqueza en aqueix món; hi há

individuo que no 's recorda de lo que ha fet lo dia abans, y altres, com jo, que tenen presents punt per punt tots los *lançes* de la seva vida. Si jo no tingués memoria, ab lo *capital* que posseheixo seria l'home més felís de las Espanyas...

Me 'n vaig anar á América perque aquell sach de mal agraument me va despreciar. ¡La Tecleta, la rossa més ben plantada que hi havia de riu á riu! Y 'l ball de Sant Antoni s' ha fet per ideya meva, pagant jo la meytat del gasto; volia que la Tecleta 'm vegés *pujante*, vessant la plata conforme m' havia vist abans tan pobre. ¡Malaguanyada minyona! Va fer un casament trist; y quan jo 'm creya ferli tornar las galtas rojas y enlluhernarla ab la meva fortuna, pobreta, tot lo ball se va estar al costat meu ab sa mare, tan sumisa y tan humil. Aquella nit va ser una nit de llanto y de penediments... Tota la nostra historia va eixir: aquells *jaleyos*, aquellas humoradas meas qu' enamoravan á totes las fadrinas; y á n' ella també, á la quienta, ¡ara ho he sapigut!... Aquell envelat de Sant Domingo, que jo m' hi gastava la miserable dobla de quatre, ab prou escarrás arreplegada, pera ferla lluhir á n' ella en lo ball de *socios*. ¡La reyna d' Espanya, que jo li deya, la riqueza del meu cor!... Si ab los ulls tothom me la envejava, y fins pera mi ¡la vanitosa! tenia desdenys.

¡Per en *Virolant*, que no feya cabal ni de la diossa Venus, ni hi havia per ell cap més estrella ni en cel ni en terra que la seva Tecleta!...

* * *

A las quatre de matinada 'ns despedíam prou entristits ab aquestas paraulas:

—¿Y donchs, Tecleta, no tens ni fill ni filla? ¡Jo que portava la ideya de casar lo meu hereu ab una noya teva; perque, ho hagueran ensopegat las criaturas!...

EMILI VILANOVA

LO PAYÁS

(A MON AMICH FRANCISCO LLOAENS)

Esto es muy curioso
(W. Hourry)

Es fer riure mon ofici;
aixís tinch de guanyá 'l pa,
si 'l doló' 'm porta al suplici
sols á casa puch plorá'.

Tothom creu qu' estich alegre,
que no puch passá' un flagell,
que no puch tení' 'l cor negre
anant vestit de vermell...

Y aquesta nit l' he deixada
á ma esposa ab febre ardent;
plorava y l' he abandonada
per 'na' á fe' riure á la gent.

La desdixada sofria
en silenci sepulcral:
ni un abruch, ni un llum tenia,
ni un company per lo seu mal.

M' ha pres la má y me l' ha estreta,
no 'm volia deixá' anar;
mes jo sols cobro la dieta
quan l' empresa 'm fa ballar.

Qui melló' 's pinta la cara
menos deu amagá' 'l cor;
així 'l públich no repara
si 'ns rosega ó nó 'l dolor.

Vinga farina y pomada,
vermelló, y ab poch treball
tindré l' ánima amagada
si desllustro son mirall.

Ja m' han vist: una rialla
á ma presencia ha esclatat:
¡es jocós dur tanta ralla,
tant vestit abigarrat!

Tanta bufonada deya,
duya tant de cascabell,
qu' entremitj la gent que reya
sentia dir: «¡Ditxós d' ell!»

Y entre 'l riure que esclatava
á mon fingit boh humor,
l' ¡ay! de dolor escoltava
de la esposa del meu cor;

las orellas me xiulavan,
de la sanch sentia 'ls bulls
y las llágrimas pujavan
fins á ran mateix dels ulls;

mes allí las detenia,
ningú veyá lo meu dol,
lo públich rihent aplaudia,
y jo 'm deya per consol:

—Es fer riurer mon ofici;
aixís tinch de guanyá' 'l pa;
si 'l doló' 'm porta al suplici
sols á casa puch plorá'.

Torno á mon pis miserable
y més fosch que ans ho he trobat.
¡Es que 'ls llums del espectacle
m' havian enlluhernat!

O en silenci tot estava
ó la cridoria 'm feu sort;
la quietut que allí regnava
era una quietut de mort.

Extenent mas mans, seguia
l' estança, cercant lo lliit
hont lo meu amor sofria
en desesperat neguit.

Lo trobí, y ab veu conmosa
per un contingut dolor,
li diguí: —Mira, ma esposa,
ja he portat un xiquet d' or.—

Per mostrarli la moneda
prenguí sa má ab ansietat...
estava freda, ¡tan freda
que jo reculí aterrat!

Sa má estrenyia en ma destra
y en aquell mateix moment,
de bat á bat la finestra
obrí una ratxa de vent.

La lluna entrá tremolosa,
dissipant la horrible nit,
y vegí llavors ma esposa,
que havia mort sobre 'l lliit.

La resclosa comprimida
de mas llágrimas saltá;
¡la trobava sense vida
quan li duya un tros de pa!

Estava sol, no 'm miravan,
ja 'l rostre nó era mirall;
per ço dos torrents baixavan
de llágrimas cara avall.

Y per consol repetia
entre mos amarchs senglots
y en mitj del plor que bevia,
desesperat, eixos mots:

—Si es fer riure mon ofici,
si aixís tinch de guanyá' 'l pa,
si 'l doló' 'm porta al suplici,
so á casa y ja puch plorá'.

¡Quina mort més espantosa!
Ben sola y en la foscor,
sens paraula carinyosa
ni un darrer petó d' amor.

Tal volta mentres moria
de fret sobre 'l lliit aquell,
lo públich que m' aplaudia
murmurava: «¡Ditxós d' ell!»

Aquesta es la teva ciencia,
món imbécil é insensat:
sempre cercant la apariencia
per fer lo viure més grat.

Un vestit d' or t' ilusiona
y no saps veure, ignorant,
sota un front que du corona
un esprit qu' está plorant;

creus que deu estar alegre,
que no pot passá' un flagell,
que no pot tení' 'l cor negre
qui va vestit de vermell.

Y t' erras: una es la vida,
y sota distints colors
hi há igual vritat y mentida,
que 'l dolor fa la ferida
entre las telas del cor.

SEBASTIÀ TRULLOL Y PLANA

LA FESTA DEL MAHMAL

S' havian circulat al Caire las invitacions oficials
pera assistir á la gran festa. Trona al matí lo canó
de l' alt de la ciutadela del sultá Saladí: las tropas
abandonan sos quartels l' arma al coll, sonant las
trompetas á pas de marxa: un esquadró de genís
sars obra, sabre en má, lo camí á la regia carretela
que conduheix lo Khedive y sos ministres: fins los
diplomátichs estrangers treuhen á rellehir sos rovel-
lats espasins y espolsan los tricorns pera donar més
brill á la solemnitat. Ara genolls en terra, vosaltres
los que ompliu de gom á gom la espayosa plassa,
turbas de creyents en la divinitat de Alah que mo-
guts per la fe en Mahoma anireu al cel, y animats
per lo rencor contra 'ls gossos cristians, tindreu en
l' altra vida huries de blanch rostre y de negra cas
bellera que pagarán vostres odis d' avuy ab los mé-

dolsos tresors de son amor. Lo Mahmal va á sortir
de la mesquita de Seidna Hussein pera emprendre la
sagrada peregrinació á la Kaaba de la Meca, lo cel
está de festa y 'l cor del Profeta palpita d' alegría
dintre la negra pedra de sa tomba.

Figureuvos si l' acte religiós té importancia.
Lluny de aquí, allá ahont han mort gemegant de
pena las darreras onadas del mar Roig, ahont acaba
lo Bab-el Mandeb, porta del infern, y avansa l' in-
mens oceá vers las regions de sol ixent, se troba á
alguns jorns de viatge un país erm y desolat, espec-
tre de la mort aixecat á las portas de la vida, ab
camps sens plantas, y montanyas sens arbres, y tor-
rents sens aygua, y 'l cel eternament blau, perque
may l' ennuvolan las boyras ni may hi brama la
tempesta; comarca fréstega, estéril, com si fos nas-
cuda d' un cataclisme ocorregut al fons de algun
volcá, platja de perdició pera 'ls malhaurats que la
acostan, terra de cástich pera 'ls infelissos que la
habitan. Es la Arabia de pedra, sobre la qual sembla
pesar la maledicció de Deu y 'l olvit de la natura-
lesa. Los que navegant per aquells paratjes veuhen
sa nau detenirse sots lo negre rocam del port de
Adén y baixan á terra á las horas de mitj dia, ja
poden tornar tranquilament al món, assegurant
haver mirat y sofert l' infern en vida.

Peró enmitj de tanta desolació, com verdader
oassis de verdor ahont lo cansat caminant troba
un lloch de calma y ventura pera 'l cos, un siti de
consol y devoció pera l' esperit, s' alsa la vila sagra-
da que guarda tots los recorts de Alah, totas las
despullas del Profeta, lo llibre de la lley musulmana
escrit en lletras d' or al front de sos altars y 'l se-
pulcre del enviat á predicarla, vers qual reliquia
tornan los fidels sos ulls quantas voltas puja la pre-
garia á sos llabis. No foren Memphis pera 'ls secta,
ris de Ptah, ni Heliópolis pera 'ls adoradors de Mem-
non, ni Jerusalem pera 'ls nascuts en la fe judayca-
ni Roma pera 'ls exaltats ab l' amor á Crist, lo que
la Meca es y significa davant los ulls plens d' om-
bras y las testas plenas de superstició dels partidaris
islamitas.

Perque allí además hi há la Kaaba, sagrada cape-
lla en qual petit clos sols los fidels més pirs poden
entrar, plena de llantias d' or, tancada per macissa
porta de plata, guardant la pedra escullida que l' ar-
cángel Gabriel portá al patriarca Abraham pera
aixecar aquell temple á la majestat de Deu. Verita-
ble pedra angular ahont descansa l' edifici de la fe
de mil'ons de creyents, sola reliquia externa y ma-
terial que serveixi pera ferir la imaginació per los
sentits en una religió que no té ídols en las iglesias
ni intercessors en los altars, es volguda y venerada
ab tot lo deliri que engendra 'l fanatisme, com llas
misterios que uneix la terra al cel, com primer grahó
de la santa escala que conduheix al lliandar del tem-
ple de la gloria.

Anar á la Meca y agenollarse al peu del santuari,
es la aspiració de tot bon mahometá, sian los que
vulgan son rang en la societat, sa posició en la vida,
son domicili en la terra. Jo 'ls he vist, en regions
que 'ls antichs tenian per sobrenaturals y ahont po-
savan los antres del infern, en los països que pri-
mers al món se despertan á la claror del sol y á las
brisas de la alborada; jo 'ls he vist á creyents aban-
donant la llar, desertant la patria, fugint la familia,
pera emprendre vers la Meca una peregrinació de
dolors y de fatiga que devia al menos durar dos
anys. En alas de la fe han atravesat los deserts
d' herba á Gobi ó 'ls deserts de gel á Mongolia, han
lluuyat ab las feras de Ladak, han mirat obrirse á
sos peus los negres precipicis del Himalaya, han
caygut rendits de febre en los gorchs de la India, y
seguint sempre avant, aquí atacats per lladres de
caravanas, allá delmats pel cólera, més lluny victi-
mas de la fam y la miseria, per fi acabaren lo ro-
miatje que 'ls dona en la terra la inefable gloria de
haverse santificat en la pedra de la Kaaba y de po-
der vestir lo turbant vert del peregrí, y en lo cel los

obrirá de bat á bat las portas de la ventura per tota una eternitat.

Si tal es la fe dels musulmans que habitan los allunyats confins del Orient, figurevos quina xar-dorosa devoció no calentarà als que viuen prop de la terra que Alah escullí pera revelar-se y Mahoma vegé ab sos ulls, tocá ab sa planta, animá ab sa mirada y santificá ab sas despullas. D' aquí surten continuament peregrinatjes á la Meca; los *hadjis* de turbant vert se veuen volguts y respectats per los que no han fet encara la santa visita, y fora ja de la pietat popular, que com ona de blanca escuma puja á cubrir los esculls de la indiferencia oficial, comana una costum antiga que tots los anys se fabriqui al Caire, en especials tallers del govern, una catifa coneguda per lo nom de Kisveh, destinada á cubrir lo santuari de la Kaaba. A l' ocasió del envió d' eixa catifa á la ciutat sagrada del islamisme se celebra en la capital d' Egipte la festa del Mahmal.

Lo dia 6 del corrent mes tingué lloch la cerimonia. La hora era propicia, las nou del matí: lo siti no podia ser millor, la plassa de Rumelia. Pochs endrets al Caire ofereixen més espay, dominan més bé la vila y son més dignes de cridar la atenció del viatjer que ve á aquestas terras en busca de novas impressions. Fora algunas miserables casas indígenes que 's veuen á son entorn, circumscriuen la plassa dos espléndits monuments del art arábich, los més perfectes y acabats que potser existeixen en tot l' Egipte: la mesquita del sultá Hassan y la ciutadela que ab pedra de las Pirámides feu construir l' héroe de las Creuhadas y valent enemich de Ricart Cor de Lleó.

Era una veritable escena de teatre, qual decoració portava la fantasia als somnis de las *Milyuna Nits*. Al fons del quadro 's veya l' ampla immensitat del desert, ab lo sol torrant la arena y descubrint perdudas en l' espay las tombas que forman la necrópolis dels Mameluks. A l' esquerra, la ciutadela cenyida per son vèll muradal de pedra groga, los parapets, darrera 'ls que treuhen sa gola los canons de las baterías, las cúpulas de sos palaus interiors y de sos harems, coronadas per la mitja lluna, y 'ls dos altíssims minarets, agullas de pedra brodada que 's lleans als espays desafiant totas las lleys de la proporció y del equilibri. A la esquerra, la magnífica mesquita *Jama te sultan Hassan*, ab sos immensos murs ennegrits per lo temps y ferits en mil parts per las balas dels motins y de las invasions, plena de afiligranats adornos en portas, cornisas y finestrels, y tan rica en art y gust que, segons la tradició conta, no volguent lo califa Hassan que son arquitecte pogués en vida dibuixar los plans d' altre monument igual, maná tallarli la má dreta.

Y pera omplir aquell escenari fantástich, oriental en sa acepció més pura, vuyt ó deu mil arabs se movian penosament d' un lloch al altre, tots vestits ab túnics blanques y blavas, lo tarbush vermell ó 'l turbant blanch en la rapada testa, tots cridant, fent gestos, buscantse 'ls coneguts, esperant ab la brutal impaciencia de tota massa popular que arribés lo moment de la vinguda del soberá pera comensar la festa.

Al tocar las nou parlá 'l canó en los bastions de la fortalesa y las tropas obriren pas al Khedive fins á una petita tenda, ahont se instalá ab las personas de la cort. Tots los notables del país se trobavan en torn d' aquella sombra de la majestat real. Lo president del consell Nubar pachá, Abd-el-Kader, Kairi pachá, Mustafá Fehmi, lo governador del Caire, lo gran Muftí, lo Cadí, los ulemas y doctors de la ley, s' ajuntavan vora Mahomed Teufick, al temps que, retirats més lluny, lo general Stephenson y alguns oficials superiors de l' exercit anglés de ocupació, miravan aquella festa ab la complacencia dels amos de la casa que fins veuen ab alegría com procuran divertir-se sos hostes forasters.

Als pochos moments arribá la comitiva que portava la catifa á espatllas d' un camell ricament ador-

nat. Per tres voltas feu lo tom de la ampla plassa, aclamat frenéticament per las excitadas turbas, y altras tantas se detingué davant la tenda dels dignataris egipcis. Per fi lo Khedive prengué lo ramal del dromedari y 'l doná al governador de la ciutat, qui á son torn lo feu passar á Hassan bey, ara nomenat *emir del Hag*, ó sia capdill del peregrinatje que portará la sagrada alfombra. En aquell moment solemne troná de nou lo canó disparant una salva, de vintyun tiros; lo poble aclamá per costum al soberá, las tropas desfilaren en sa presencia y la catifa prengué la direcció de la Abassieh. desde ahont será conduhida á la Meca.

¡Cóm s' imposan á tot los avensos del progrés! Corren los fets per los espays del temps més depressa encara que no marxan los planetas per los espays del cel. Era casi ahir que eixas peregrinacions de musulmans sortint del Egipte se veyan obligadas á atravessar bona part del desert de Libia. Ab lo bastó al coll y 'l Koran á la má, cantant la lletania de «sols Alah es Deu y Mahoma 'l Profeta de Alah», creuhavan los peregrins terras impossibles á la vida, sos cossos famolenchs y assedegats, dormint al ras, caminant al sol, sens girar los ulls enrera pera veure qui 's quedava á morir sota un munt de arena; y quan als dos mesos de ro-miatje tornavan á sa terra aquellas columnas de fidels, ja se sabia que si venian ab l' esperit santificat, en cambi sempre duyan lo cólera en sas entranyas. Las peregrinacions dels egipcis á la Meca han sigut durant molts sigles la constant quimera y perillosa obsessió dels governs europeos.

Avuy ja las cosas passen de altra manera. La comitiva que porta enguany la catifa á la Kaaba surt del Caire en un vagó de carril, que la deixarà á Suez en pocas horas. De allí un barco de vapor la conduhira á Djeddah, en la costa de Arabia, desde ahont en fácil viatge en camell se transportará á la Meca. Es á dir, casi totas las comoditats de la vida moderna se posan á contribució pera á fi de comptes destruir cert encant poétich que abans revestian eixas manifestacions religioses dels pobles de Orient. Anar al sepulcre de Mahoma en tren y barco de vapor es tan ridícol com viatjar cap á Jerusalem per lo tranvía de Jaffa. Però aixís son los temps que corren y tals las conveniencias de la época en que vivim.

Un desitj me punxa al escriure estas ratllas. Jo hauria volgut serne del peregrinatje musulmá, y al veure aquella terra benehida per son Deu, també inclinar lo front en la pols del santuari, qual origen celestrial se revelá al poble arábich com lo més pur somni de una edat d' or en la primavera de sa vida. ¿Qui sap si no hi aniré? Los negres gossos del positivisme no han mossegat mon ánima, que viu banyantse encara en esperansas é ilusions.

EDUÀRT TODA

Ramleh 14 Setembre de 1884

Á LA VERGE MARÍA

Consolatrix afflictorum

Si 'l gran amor que sento probáus, Verge María, pogués, ben clar veuriau la fe qu' estoja 'l cor; me la infiltrá ma mare, plena d' afany, un dia, y encara avuy la servo com pensament en flor.

Jo sé la vostra historia: trobantme en la infantesa de cor la recitava, sentint goig infinit, y quan ma mare 'm deya: — Resa á la Verge, resa, — ¡ab quina força estranya me bategava 'l pit!

— Demánali que 'l dupte no 't causi may fretura; que 'l lleig pecat no 't corqui quan home sias ja; — y jo enfront vostra imatge y ab veu melosa y pura, us deya duas *Salves*, dessorre 'l cor la má.

¡Vint anys ja tinch, y 'm sembla trobar-mhi de nou are! Dins una escaparata, del bon Jesús al peu, plorant á vos se us veyá, y al fi del rés, ma mare cridava alsantme en brassos: — ¡Fesli un petó, fill meu! —

Y un colp dessorre 'l vostre deixat mon llabi havia, no sé... però 'm semblava sentir certa dolçor; y en tant que despullantme y ab besos m' adormia, lo goig y la esperança florían dins mon cor.

Lo pare, qu' arribava ja vespre, ab la fal-lera de véurem y abrasarme venia fins al llit; mes ella, amoroseta, per no inquietarme, — Espera, — li deya, — no 'l descotxis; no veus qu' está dormit? —

Y sens soroll y ab pausa, jo á voltas ho notava, d' allí al moment eixian, deixantme en lo repós; y anant á un altre quarto, que vora 'l meu estava, ab fe lo sant rosari passavan sols los dos.

¡Quin pler tan gran, Senyora, jo en aquell temps sentia, tenint encara verge de penas lo cor meu, y veure qu' en ma casa lo vostre amor floria, y extesa damunt naltres sa má servava Deu!

Per ço avuy que 'l fer monstre del crim s' ensenyoreja, rublint als mesquins homes de pensaments estranys, y entre 'ls mortals sols regna la miserable enveja, y esfondra l' oyt los temples qu' han respectat los anys;

avuy que tots fan befa de la oració sagrada y 'l nom de Deu no invoca ningú en los seus perills; avuy que neguitosos y ab furia despiadada los fills van contra 'ls pares y 'ls pares contra 'ls fills;

avuy qu' hi han mil homes que pel diner tindrian lo vil y gran cinisme de vendre 'l seu honor, y, si de nou poguessen, lo túnich jugarian qu' un jorn los mercenaris jugaren del Senyor;

avuy que s' esbadalla lo centre de la terra, del seu abim eixintne lo monstre del pecat; avuy que 'ls mortals viuen en una eterna guerra y sense frè camina la pobra humanitat;

més lo recort venero de ma estimada mare quan, de genolls un dia posantme al costat seu, son dolç esguart puríssim fixava en vostra cara y 'm deya afalagantme: — ¡Resem, reseme, fill meu! —

ENRICH FRANCO

LOS NIBELUNGS

Poema heróych d' Alemania

(Continuació)

XIX

CÓM PORTAREN Á WORMS LO TRESOR DELS NIBELUNGS

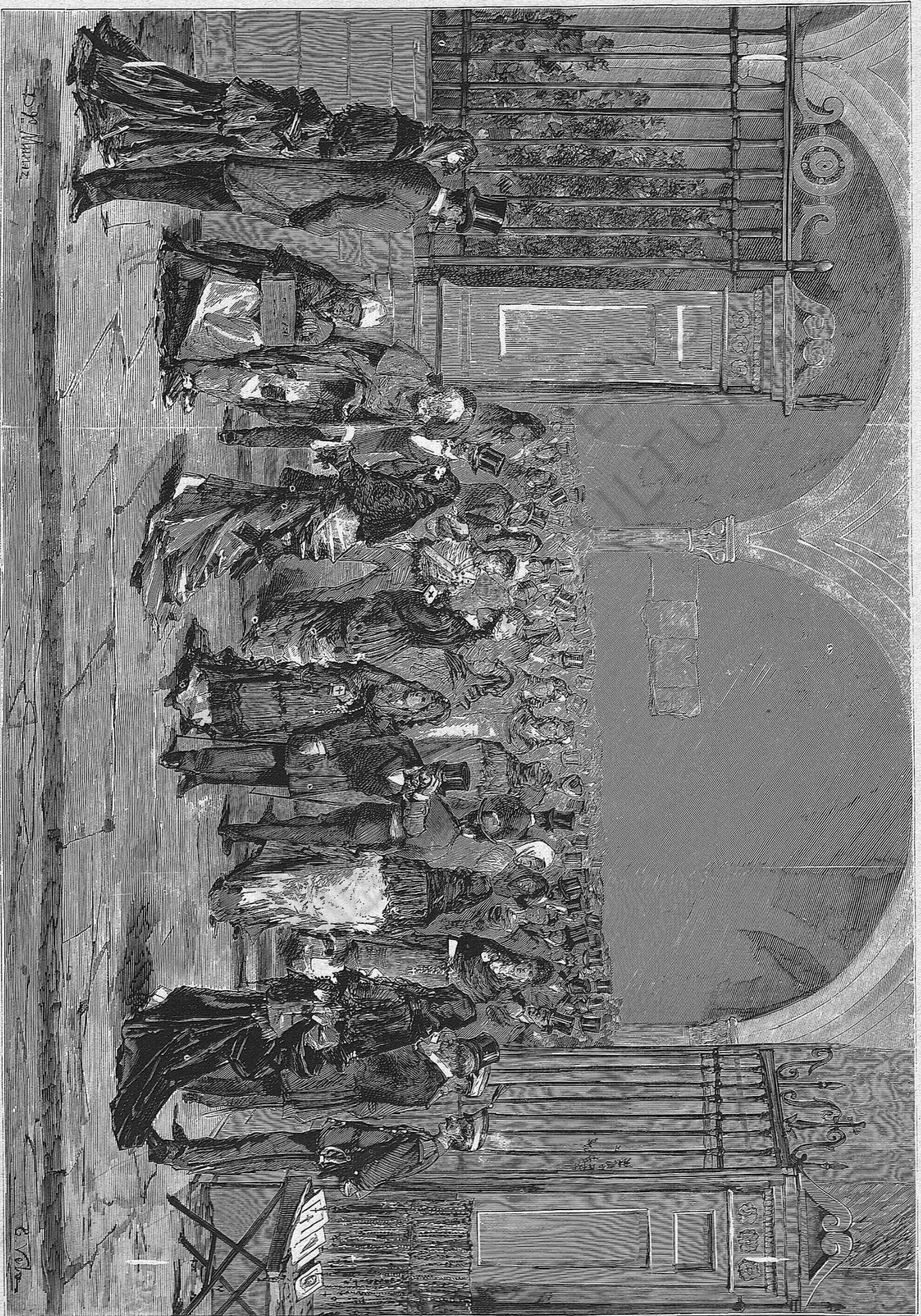
Havent aixís quedat viuda la noble Kriemhilda, lo comte Eckwart restá al seu costat junt ab sos cavallers. Era son servidor de cada dia y abds ploravan al seu senyor.

A Worms, aprop de la catedral, li aixecaren una morada, grandiosa y rica, ahont la reyna permanesqué, privada de tota alegría, ab lo seu acompanyament. La devoció la portava á l' esglesia, ahont trobava algun consol.

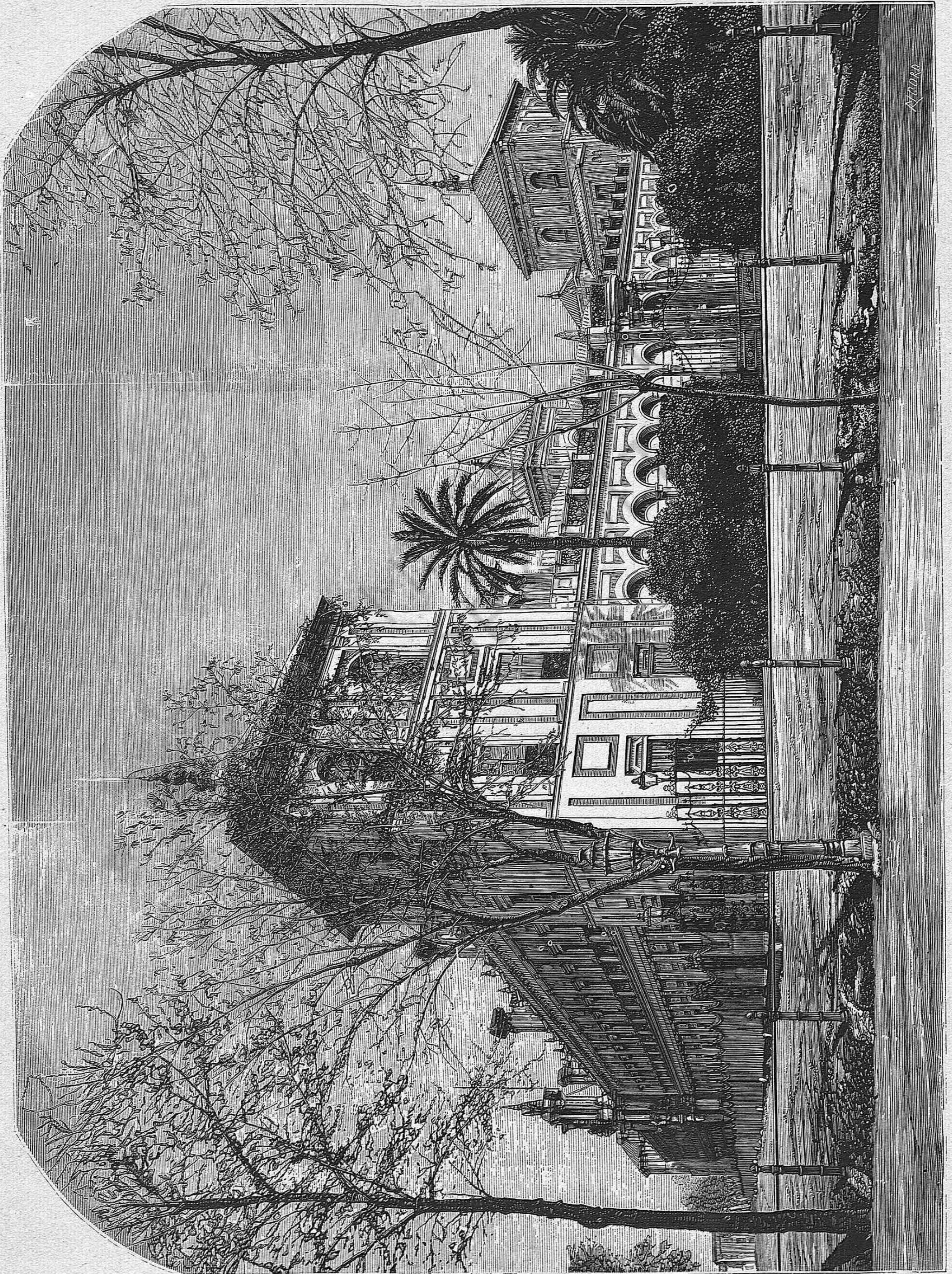
Y ab l' ánima entristida anava cada dia á la tomba de son estimat. Pocas vegadas hi solia faltar y allí pregava á Deu qu' acullís l' ánima de son cavaller. ¡Quántas voltas li demaná son cor fidel!

Uota y la seva cort la aconsolavan á totas horas. Hi havia en son cor ferit un buyt tan espantós que res podia omplenarlo, ni 'ls més grans conhortos que li prodigavan. Sentia cada dia més lo desitj de veure 'l seu estimat, com cap altra dona del món l' hagués jamay sentit.

Sols en aixó se podia reconeixer sa gran virtut. Mentres durá sa vida no pará de sospirar. Però

UNA SORTIDA D' OFICI, A MADRID, PER DOMINGO MUÑOZ

LO PALAU DE SANT TELM, Á SEVILLA

À LA MEMORIA DEL ÍNCLIT REY

DON JAUME LO CONQUISTADOR

AB MOTIU
DE LA TRASLACIÓ DE SOS RESTOS Á LA IGLESIA CATEDRAL
DE TARRAGONA (1)

SONETO

Augustas cendras, que en sepulcre digne
prop de sis sigles en Poblet jagueren,
¿còm mudas se quedaren quan reberen
lo escarni cruel de un populatje indigne?

¿Còm los forts brassos de eix guerrer insigne
mil micas als sacrilegos no feren,
als bárbaros moderns que en poch tingueren
al rey més brau, més just y més benigne?

Recobren son repòs en regia tomba,
ja reparada tal afronta grave:
de nou la Fama, que sos fets esbomba,

sobre la llosa est epitafi grabe:
« ¡Son geni feu vassalla á la Fortuna,
y son alé entelá á la Mitja Lluna! »

SALVADOR ESTRADA

SANTA MARÍA DE RIPOLL

(ARQUITECTURA ROMÁNICA)

Joyes artístiques á bastament atresora l' Espanya
pera enorgullir ab sobra de rahó lo cor de sos fills
més entusiastes; en ses més llunyes provincies, ja
des de l' Andalusía á la Viscaya, des dels regnes de
Aragó á les fronteres Cantabres, arreu arreu sobres-
sortir se veuhen- sos monuments, com á brodats ri-
quíssims que engalanen lo trajo vessant de vida de
nostra bella y accidentada naturalesa.

Concretantnos á la nostra estimada Catalunya y
sense que l' amor per ella 'ns cegue, son tantes les
joyes històriques y monumentals per tot ella sembra-
des des dels cims y replechs de ses aspres monta-
nyes á ses flayroses planes y ombrívols valls y des
de l' oblidat llogaret á la vila més populosa, que ben
bé podem dir que son prous per sí soles pera poder
escriure sencera y sense un buyt l' historia de l' art
monumental.

Díguinho, sinó, Barcelona y Tarragona, Lleyda
y Gerona, Santes Creus y Poblet, Sant Pere de Roda
y Castelló d' Empúries, Sant Martí Çarroca y Sant
Benet de Bages, Montserrat y Sant Cugat del Val-
lès, Santa María de Ripoll y tantes y tantes de cap
de brot en lo verger artístich de nostra patria his-
toria.

Dificilment un pot donar la preferencia á un dels
que formen lo llarch catálech monumental; emperò,
entre 'ls assenyalats, dos n' hi há que, per sa histo-
ria y sa forma arquitectònica, involucran, avuy com
ahir, dues grans planes en l' historia gloriosa de la
terra, y que demá com avuy serán dues veus reci-
minadores, mentres segueixen en son estat actual y
sagrada no 'ns sia sa conservació y obligatoria sa
restauració complerta.

La guerra del any vuyt, al despertar en los cata-
lans l' indomable esperit d' independència, y al
engalanar son colrat front ab los primers lloers de
la victoria en los penyals del Bruch, motivá ¡ay!
ab ses ferestes urpes y per abatre l' ergull patri, que

(1) Lo dimars, 7 d' Octubre de 1856, tingué lloch á Tarragona la solemne traslació de las mortals despallas del Rey Conqueridor, celebrante ab tal motiu una de las solemnitats patrióticas més importants y entusiastes: tota la població hi prengué part y varias publicaciones hi dedicaren sas columnas, especialment *El eco de la provincia* y 'l *Diario mercantil de Tarragona*. Aquest últim publicá en sa primera plana 'l sonet catalá qu' avuy reproduhim com recort d' aquella festa civica en son vintyuytè aniversari.

fos cremat y robat lo monastir de Montserrat per la soldadesca del primer capitá del segle.

La fratricida guerra dels set anys, quan dividits
en dues banderies, los espanyols semblava se dispu-
tessen l' aventatje en destruir, causá la ruina y cre-
ma y furt de la vila y monastir de Ripoll.

Vergonyós batega 'l cor al enfront d' estes rui-
nes; Montserrat, victima dels miserables importa-
dors de la civilisació; Ripoll, victima ignoscenta
dels falsos importadors de la llibertat! ruines tot,
emperò, quina diferencia de sentiments despertan!

« ¿Qui, al devant de les ruines de Montserrat, de
»esta Covadonga catalana (dèyam en 1867), no se
»inspira, no sent reviuere l' amor patri, y no s' age-
»nolla al devant de la Verge de les montanyes, con-
»mogut per lo respecte y admiració que li causa lo
»recort del heròych valor d' aquell grapat de braus,
»los primers en trepitjar les victorioses águiles del
»exèrcit invasor, d' aquells que moriren per la sagra-
»da independència de la patria? Gireu la plana, y al
»devant del monastir de Ripoll ¿quin cor no se sent
»humiliat? ¿Qui no desitja fugir de la vista de aque-
»lles ruines, miserable esplet d' una revolució fra-
»trícida? ¿Y per què esta diferencia de sentiments
»devant d' unes tan semblants causes? A Montserrat
»hi veyem dues planes de gloria: la monumental,
»revelada per sos fragments artístichs, y la que 'ns
»donaren aquells qui, lluytant contra un formidable
»exèrcit, se feren inespugnables y que no més foren
»vençuts al destruir sa inofensiva y sagrada forta-
»lesa. »

« A Ripoll, veyem també una plana de glòria en
»lo que queda de sa arquitectura bisantina; emperò
»plana illegible, porque está coberta de asquerosos
»fems llençats allí per l' impietat y 'l sacrilegi. No
»s' inflama d' ergull patri 'l cor com á Montserrat,
»mes l' ira l' enardeix contra la má vandàlica que
»destruí per lo gust de destruir, que crema y furtá
»pera satisfer á sa maldat monstruosa. »

« Exemple (podriam dir ab en Pi y Margall) (1)
»del desenfrè que portan darrera seu les revolucions,
»ja com proba de la estúpida ignorancia d' aquests
»sers embrutits de quals llabis tan sovint sortia la
»civilisació del segle XIX. Rara manera de civilisar
»als pobles. »

Tant Ripoll com Montserrat son pera 'ls catalans
dos sublimes monuments; ells enclouhen més d' una
llegenda altament honrosa pera nostra terra; testimo-
nis seculares d' aquells jorns de gloria y preponde-
rancia catalanes!

Per açò 's compren l' afany incansable que des-
plega Barcelona pera conservar y restaurar lo mo-
nastir de Montserrat, y 'l desvetllament del il-lustre
y venerable Abat per tòthom aplaudit; res-d' estra-
nya té la protecció que s' ha donada á vegades ofi-
cialment; lo que no s' explica, es l' oblit en que jau
lo monastir de Ripoll, « principal adorno de la vila,
joya bisantina la més preciosa de la prcvincia y
gloria perpètua de Catalunya », com diu lo escriptor
Pellicer.

¿Tan desgraciat ha -d' esser nostre segle, que á
l' ignominia d' haverla destruïda ha d' afergirhi la
de no esmenar la falta? ¿Será possible que després
del interès manifestat per tantes corporacions y des-
prés de la prometença feta als ripollesos en 1861 de
començar la restauració, s' oblidé tan patriòtica
empresa? ¿Será possible que tot l' entusiasme per
lo cenobi del Abat Oliva sols sia vertader en lo cor
del venerable Dr. Raguer, vetlla fidel de ses ruines?

Si en lo segle VI, un Recared fundá lo cenobi ab
l' abaci de Protassi, en l' antiga vila celta, en la
Rivis-pollens dels romans; si destruíh Ripoll y cenobi
per los alarbs, un Jofre y una Winidilda lo restau-
raren en 875; si en lo segle XI l' illustre Oliva, abat,
artista y renet d' en Jofre, inspirat per la sublimitat,
projecta y alça la basilica, destruïda l' any 1835,
¿será possible que en nostre segle se permite que

(1) *Recuerdos y bellezas de España*. Cataluña.

les injurias del temps acaben de destrossar lo poch
que 'n resta y que, essent poch y essent ruines, es
encara l' ergull dels ripollesos y Catalunya tota?

L' art y la patria demanan al plegat sa restauració.

MACARI PLANELLA

Acabaré

LLIBRES REBUTS

TOSSA. — Noticias sobre la historia, tradiciones y costum-
tumbres de esta villa y su término, por D. Enrique
Claudio Girbal. Obra premiada por la Asociación lite-
raria de Gerona en el certamen celebrado en 1883. —
Gerona. Imprenta y librería de Paciano Torres, plaza
de la Constitución, 9. — 1884. — Volum en 4.º 164
planas.

No sabem si es possible trobar sobre Tossa més noticias
històriques de las que ha trobat lo Sr. Girbal: lo que sí sa-
bem es que es difícil aplicar á la investigació més zel ni
més nimietat de las que hi ha posat en recullirlas. Mercés
á aixó, si la monografia que anunciem es de poca impor-
tancia pera la historia general de Catalunya, resulta en
cambi molt curiosa com á conjunt d' antecedents locals, y
diu sobre Tossa lo necessari pera figurarse lo que fousa or-
ganisació y sa vida de desde 'l segle X, en qual segona mey-
tat apareix per primer cop en los documents, passant de
poder dels hereus del comte de Barcelona Miro I al del
Monastir de Ripoll.

Dependent a aquest y subjecta á la jurisdicció mera y
mixta de sos Abats, empren, com todas las vilas de la etat
mitjana, sa obra de emancipació, no completada del tot fins
á la present centuria. Y es curiós veure una vegada més com
va lentament brollant dels contractes de dret privat, y des-
tacantse y adquirint vida propia, 'l dret públich municipal,
y com los súbdits, de concessió en concessió, van tornantse
ciutadans y conquistant com á propi lo que anys y més
anys fou senzill precari revertible al senyor al més petit
cambi de sa voluntat.

Lo bonich, com á dramátich, fora veure de per dintre
las batallas que costa cada pas, y assistir á la successiva elabo-
ració interna dels diferents estats de dret que atravesa
la historia de la vila. Desgraciadament, lo Sr. Girbal no ha
pogut dirnosho de Tossa, com no 'ns ho han dit quasi may
de las demás vilas los historiadors locals, ni ha pogut tam-
poch, cenyit com estava per lo reduhit de son tema, re-
montarse á las pinturas generals d' épocas, guia segura
moltos cops pera explicar las successivas transformacions que
en cada localitat determina lo esperit dominant en aquellas.

A pesar d' aixó, repetim, lo llibre del Sr. Girbal es atrac-
tiu y es una pedra més afegida al monument, no aixecat en-
cara, de la historia de Catalunya.

Lo fan també atractiu las noticias sobre la historia dels
dos ó tres edificis importants, religiosos tots, de Tossa, y
més en especial las referents á costums peculiars de la vila,
entre las quals figuran en primer terme duas que bé me-
reixen ser indicadas aquí.

Parlem de la de *fer fayta*, y del vot del pelegrí.

Fayta, terme local de significat dubtós, es lo crit de guer-
ra que donan los joves y las noyas que á collas corren pels
carrers de la vila la nit de Sant Joan, armats de teyas. Al
toparse ells ab ellas, calan foch á la teya en la foguera més
próxima, y vinga cops de teya encesa pels peus los uns con-
tra las altrás. No hi há recort de cap desgracia, porque 'l
qui 's veu massa acoçat se fica á la primera entrada que
troba, y en posant los peus en la llinda del portal, ja está
en sagrat. No hi há que dir los salts y gatzara que ab aixó
s' arma.

Lo vot del pelegrí se compleix lo 20 de Janer, dia de
Sant Sebastia. Sens dubte fou promés ab ocasió d' alguna
epidemia. Lo poble paga un durillo d' augment, es la mo-
neda sacramental, al rector de Santa Coloma de Farnés,
com almoyna d' una missa, y 'l durillo 'l dú ab tota ceri-
monia un pelegrí que va á peu de Tossa á Santa Coloma,
de hont surt y ahont arriba ab grans solemnitats semi-reli-
giosas semi-civils. Es curiosa la detallada relació del viatge
que com á apèndix publica 'l Sr. Girbal, deguda á un que
va fer de pelegrí. Abans la gent se disputava aquest cár-
rech: avuy es precis buscar qui se n' encarregue y pagarli
bé, y es probable que á Tossa y pel trajecte y per Santa
Coloma sia grésca y mofa lo que abans era espectacle edi-
ficant y devot. Aixó vol dir que la costum está á punt de
desapareixer. Al menos ne quedarà exacte 'l recort en lo lli-
bre del Sr. Girbal. — J. S.

SERVEYS DE LA COMPANYIA TRASATLÁNTICA DE BARCELONA

VAPORS-CORREUS Á MANILA

ab escalas á

PORT-SAID, ADEN Y SINGAPOORE

y servey á

ILOILO y CEBÚ

SORTIDAS MENSUALS DE

Liverpool, lo 15; Corunya, '17; Vigo, '18; Cádiz, lo 23; Cartagena, '25; Valencia, '26, y Barcelona, '1 primer fixament de cada mes.

LO VAPOR **ISLA DE LUZON**

sortirà de Barcelona '1 primer de Novembre.

VAPORS-CORREUS Á PUERTO-RICO Y HABANA

ab escalas y extensió á

LAS PALMAS, ports de las ANTILLAS MEXICH y PACÍFICH

SORTIDAS TRIMENSUALS DE

Barcelona, '15; Málaga, '17, y Cádiz, lo 10 de cada mes: pera Palmas, Puerto-Rico, Habana, Veracruz y Progreso. Santander, lo 20, y Corunya, '21: pera Puerto-Rico y l' Habana. Barcelona, '25; Málaga, '27, y Cádiz, lo 30: pera Puerto-Rico, ab extensió á Mayagüez y Ponce, y pera l' Habana, ab extensió á Santiago, Gibara y Nuevitas, aixis com á la Guaira, Puerto Cabello, Sabanilla, Cartagena, Colon y ports del Pacífich, cap al Nort y Sud del istme.

LO VAPOR **HABANA**

sortirà de Barcelona '1 24 d' Octubre.

SERVEY COMERCIAL Á FILIPINAS

ab escalas á

PORT-SAID, ADEN Y SINGAPOORE

y trasbort pera

ILOILO y CEBÚ

SORTIDAS MENSUALS DE

Liverpool, l' últim dia del mes; Santander, lo 3; Cádiz, lo 8, y Barcelona, '15 de cada mes

LO VAPOR

sortirà de Barcelona '1 de

Tots aquestos vapors admeten càrrega ab las condicions més favorables, y passatjers, á qui la Companyia dona allotjament molt cómodo y tracte molt esmerat, com ho ha acreditat en son dilatat servey. Rebaixa á familias. Preus convencionals pera camarots de luxo. Rebaixa per passatjes d' anada y tornada. Hi há passatjes pera Manila á preus especials pera emigrants de classe artesana ó jornalera, ab facultat de retornar gratis dintre d' un any, si no troban treball.

La Empresa pot assegurar las mercaderias en sos barcos.

Pera més informes: **Barcelona.** La *Companyia Trasatlántica*, y senyors Ripol y C.^a, plassa de Palacio. — **Cádiz.** Delegació de la *Companyia Trasatlántica*. — **Madrid.** Don Juliá Moreno; Alcalá. — **Liverpool.** Senyors Larrinaga y C.^a — **Santander.** Angel B. Pérez y C.^a — **Corunya.** D. E. da Guarda. — **Vigo.** D. R. Carreras Irargorri. — **Cartagena.** Bosch germans. — **Valencia.** Dart y C.^a — **Manila.** Senyor Administrador General de la *Companyia General de Tabacos*.

Aquesta llegendeta en vers, elegantment ilustrada ab 25 láminas fototípicas y diferents grabats, tot tirat ab varietat de tintas sobre magnífich paper Japon, formarà un volumet ricament enquadernat que 's publicarà immediatament y del qual se n' está fent una curtíssima tirada.

A pesar del luxo inusitat de l' obra, las personas que desitjen adquirirla poden suscriureshi desd' ara en l' Administració de LA ILUSTRACIÓ CATALANA, al preu de 40 rals.

Los subscriptors á LA ILUSTRACIÓ CATALANA obtindrán una rebaxa de la meytat de preu, podent per lo tant adquirirla per sols 20 rals.

Una edició especial de la mateixa obra, feta sobre pergami, 's reservarà pera las personas que 's suscrigan abans de la publicació, á rahó de 100 rals l' exemplar.

PUBLICACIONES CATALANAS

	Mes	Trimestre	Semestre	Any
LA ILUSTRACIÓ CATALANA.	6 rals	18 rals	32 rals	60 rals
LA RENAIXENSA. Diari de Catalunya. 2 edicions. 8 >	24 >	48 >	96 >	
LA VEU DEL MONTSERRAT. Setmanari vigatà. 2 >	6 >	12 >	20 >	
L' AVENS. Revista quinzenal de literatura y art.	>	>	12 >	20 >
REVISTA LITERARIA. Periódich mensual.	>	>	>	12 >
L' ARCH DE SANT MARTÍ. Periódich setmanal. 4 >	12 >	>	>	>

ESCRITOS ECONÓMICOS

DEL

Excmo. Sr. D. JUAN GÜELL Y FERRER

Aquest elegant volum se troba de venda en las llibrerias de Mayol, *carrer de Fernando*; Barcelonesa, *Llibreteria*; Verdaguer, *Rambla del Mitx*; Niubó, *Espasaria*; y Puig, *Plassa Nova*.

HISTORIA DEL AMPURDAN

ESTUDIO DE LA CIVILIZACION EN LAS COMARCAS DEL NORESTE DE CATALUÑA POR D. JOSÉ PELLA Y FORGAS

Se publica en fascicles de 100 planas á 3 pessetas quiscun y 's ven en las principals llibrerias de Barcelona y Girona. Per l' Alt Ampurdá E. Trayter, Figueras; pel Baix Ampurdá J. de Carreras, La Bisbal.

TALLERS DE REPRODUCCIONS ARTÍSTICAS

212 — GRANVIA — 212
BARCELONA

THOMAS

14 — CANUDA — 14
BARCELONA

FOTOGRAFAT Y FOTOTIPIA

Reproduccions tipogràficas de dibuixos de totas classes, cartas geogràficas, planos, música, estamperia, fondos d' accions, etc., etc.

PROCEDIMENT NOU DE GRABAT QUÍMICH

pera la reproducció directa d' objectes presos del natural, vistas, monuments, quadros, aquarelas bronzes, medallas, tapicerias y tota classe de catálechs artístichs é industrials

LA ILUSTRACIÓ CATALANA

Desitjosa aquesta Empresa de complaure als subscriptors, ha encarregat á un acreditat taller d' enquadernacions la confecció de luxosas tapas, tant pera enquadernar los números corresponents al any passat com pera l' exposició de números solts, que pot oferir en Barcelona al preus següents:

TAPAS ab dibuixos daurats y negres, cantoneras y claus de metall, llom de xagri y tela inglesa, propias pera casinos, cafés, etc., etc.	Rs. 36
ENQUADERNACIÓ del volum del passat any ab tapas de gran luxo.	» 36
TAPAS solas, tela inglesa, pera l' enquadernació de volums.	» 22
Además podem oferir alguns exemplars que quedan de la colecció completa de LA ILUSTRACIÓ CATALANA als preus de	
COLECCIÓ COMPLETA dels quatre anys, enquadernada (3 volums).	» 324
COLECCIÓ COMPLETA dels quatre anys, sense enquadernar.	» 220

Las demandas se dirigen á l' Administració, Jovellanos, 2, principal.—BARCELONA

Reservats los drets de reproducció artistica y literaria

Imp. de F. Giró, Granvia, 212 bis (prop la Universitat)

S' envian números de mostra fora de Barcelona

Lo present número está imprés ab tinta de la fábrica de C. Lorilleux y C.^a